

KORJAUSLISTA

Valtioneuvoston yleisistunto

31.10.2024

Sonja Jantunen (97)

Sosiaali- ja terveysministeriö

Valtioneuvoston asetus

Korjausjakelu 1: 29.10.2024, klo 14.21

Täsmennetty taloudellisissa vaikutuksissa olevaa kuvausta siitä, kuinka rahoitus arviolta jakaantuisi eri osaamiskeskuksille. Täsmennetty, että kyseessä on arvio ja lopullinen jakaantuminen lasketaan valtionavustuspäätöksen yhteydessä. Tarkennettu myös joitakin lukuja ja merkitty, mihin lukuihin sisältyy erityinen valtionavustus. Kirjattu myös, että laskelma on tehty huomioiden vuoden 2025 valtion talousarvioehdotuksessa varattu 1 250 000 euron määräraha.

Valtioneuvoston yleisistunto

31.10.2024

Sosiaaliturvaministeri Grahn-Laasonen
(Sosiaali- ja terveysministeri Juuso)

Sonja Jantunen (97)
Hallitussihteeri
p. +358 295 163 366
Kutsuttu: Kyllä
Sosiaali- ja
terveysministeriö

Valtioneuvoston asetus

Valtioneuvoston asetus sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 4 §:n muuttamisesta

SISÄLTÖ:

Valtioneuvoston asetuksella sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 4 §:n muuttamisesta olisi tarkoitus muuttaa osaamiskeskusten lukumäärää ja toimialueita siten, että jatkossa kullakin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 35 §:ssä tarkoitetulla yhteistyöalueella olisi yksi sosiaalialan osaamiskeskus. Niiden lisäksi olisi yksi ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus, jonka toimialue käsittäisi koko maan.

Lisäksi jatkossa erityisenä valtionavustuksena maksettaisiin 1,5 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tarpeellisiin tehtäviin. Nykyisin edellä mainitun lisäksi erityisenä valtionavustuksena maksettu 0,75 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskukselle pohjoismaisten yhteistyöverkostojen luomiseksi kaikkien osaamiskeskusten käyttöön poistettaisiin.

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2025.

VAIKUTUKSET:

TALOUDELLISET:

Erityisenä valtionavustuksena maksettaisiin jatkossa 1,5 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tarpeellisiin tehtäviin. Vaikka erityinen valtionavustus säilyy, sen merkitys saamenkielisten palvelujen kehittämisessä tulee pienemmäksi, joka vaikeuttaisi merkittävästi asetuksen mukaista toimintaa, mikäli koko toiminta katettaisiin tällä erityisellä valtionavustuksella. Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskukselle pohjoismaisten yhteistyöverkostojen luomiseksi kaikkien osaamiskeskusten käyttöön poistettaisiin. Tällä voidaan arvioida olevan jonkun verran merkitystä Pohjoismaisen yhteistyön ylläpitämiseen.

Kehysriihessä on vuonna 2024 päätetty 1 miljoonan euron vähennyksistä vuodesta 2025 alkaen momentille 33.60.63. Näin ollen vuoden 2025 alusta sosiaalialan osaamiskeskuksille maksettavan valtionavustuksen määrä olisi yhteensä 1 250 000 euroa. Sosiaalialan osaamiskeskusten valtionavustuksen määrä vähenisi lähes puoleen aiemmasta. Ehdotuksen mukaan asetusmuutos tulisi voimaan vasta 1.7.2025, jotta ehdotettujen muutosten valmisteluun jäisi riittävästi aikaa. Näin ollen 1.7.2025 saakka 1 250 000 euron rahoituksen jakaisi kymmenen sosiaalialan osaamiskeskusta ja vasta sen jälkeen jäljelle jäävä rahoitus jakaantuisi uusille toimialueille

Esitys:
Valtioneuvosto antaa asetuksen sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 4 §:n muuttamisesta (RV)

sijoittuville kuudelle sosiaalialan osaamiskeskukseksi. Vähenevä rahoitus erityisesti vuoden 2025 alkupuoliskon aikana merkittävästi vaikuttaa sosiaalialan osaamiskeskusten kykyyn hoitaa niiden lakisääteisiä tehtäviä. Perusrahoituksen väheneminen voi kuitenkin heikentää myös pitkällä aikavälillä sosiaalialan osaamiskeskusten mahdollisuuksia hoitaa lakisääteisiä tehtäviään. Uusien sosiaalialan osaamiskeskusten luomisesta syntyisi lisäksi hallinnollisia kustannuksia. Päätös vähentää rahoitusta ei ole asetusmuutoksen vaikutus, mutta siitä aiheutuvia vaikutuksia käsitellään asetusmuutosta koskevassa vaikutusten arvioinnissa.

MUUT VAIKUTUKSET:

Sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueiden uudelleen määrittely mahdollistaisi sosiaali- ja terveydenhuollon integraation ja TKI toiminnan yhteistyön vahvistumisen. Muutos edellyttäisi siirtymäratkaisujen luomista siitä, miten nykyisten sosiaalialan osaamiskeskusten omaisuus, henkilöstö, velvoitteet, sopimukset, tehtävät, hankkeet ja muu toiminta siirtyisi uusille osaamiskeskusille. Sijoittuminen yhteistyöalueiden mukaisesti voisi toisaalta johtaa paikallisen ja alueellisen asiantuntemuksen heikentymiseen. Asetuksen voimaantulon aikataulu on tiukka.

LISÄTIETOA:

Asetus on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.

TOIMIVALTA:

VNOS 3 § 3 kohta

Laki sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1230/2001) 1 §:n 1 momentti ja 6 §:n 4 momentti

LIITE 1 muistio

LIITE 2 asetusehdotus

LIITE 3 förslag till förordning

LIITE 4 promemoria

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Valtioneuvoston asetus sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 4 §:n muuttamisesta

1 Pääasiallinen sisältö

Valtioneuvoston asetuksella sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 4 §:n muuttamisesta olisi tarkoitus muuttaa osaamiskeskusten lukumäärää ja toimialueita siten, että jatkossa kullakin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021, jäljempänä *järjestämislaki*) 35 §:ssä tarkoitettulla yhteistyöalueella olisi yksi sosiaalialan osaamiskeskus. Niiden lisäksi olisi yksi ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus, jonka toimialue käsittäisi koko maan.

Lisäksi jatkossa erityisenä valtionavustuksena maksettaisiin pelkästään 1,5 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tarpeellisiin tehtäviin. Nykyisin edellä mainitun lisäksi erityisenä valtionavustuksena maksettu 0,75 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskukselle pohjoismaisten yhteistyöverkoston luomiseksi kaikkien osaamiskeskusten käyttöön poistettaisiin.

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2025.

2 Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Asian tausta

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaan sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan tarkoituksena on luoda ja ylläpitää koko maan kattava alueellinen yhteistyörakenne sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen edistämiseksi sekä sosiaalialan alueellista yhteistyötä edellyttävien erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen turvaamiseksi. Toiminnasta vastaavat alueelliset sosiaalialan osaamiskeskukset, joiden toimialueet kattavat kaikki hyvinvointialueet. Näiden lisäksi toimii ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus, Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, jonka toimialue käsittää koko maan. Osaamiskeskuksista ja niiden toimialueista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Sosiaalialan osaamiskeskuksia on nykyisin yhdeksän, joista Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus on sopimuksellisesti jaettu kahdeksi yksiköksi.

Pääministeri Petteri Orpon hallitus on sopinut vuosien 2025–2028 julkisen talouden suunnitelmasta. Hallitus on tehnyt päätökset, joilla parannetaan julkisen talouden kestävyyttä ja luodaan edellytykset velkaantumisen kasvun taittamiseen. Ratkaisuissa on pyritty suojaamaan tulevan hyvinvoinnin kannalta keskeiset työ, turvallisuus ja osaaminen. Kokonaisuudessa on huomioitu päätösten oikeudenmukaisuus. Vuoden 2024 talousarviossa momentille 33.60.63 valtionavustukseen sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha) on myönnetty 2 250 000 euroa. Kehysriihessä on päätetty 1 miljoonan euron vähennyksistä vuodesta 2025 alkaen momentille 33.60.63. Samalla on päätetty vähentää sosiaalialan osaamiskeskusten määräksi 5–6. Ruotsinkielinen osaamiskeskus on tarkoitus säilyttää.

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Asetuksenantovaltuudet

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaan osaamiskeskuksista ja niiden toimialueista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 6 §:n 4 momentin mukaan valtionavustuksen määräytymisperusteiden keskinäisistä painokertoimista, ruotsinkielisen osaamiskeskuksen valtionavustuksen osuudesta sekä erityisen valtionavustuksen osuudesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

3 Asian valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä. Asetusehdotus perustuu hallituksen kehysriihen päätökseen. Kiireellinen valmisteluajataulu ei ole mahdollistanut asetusvalmistelun perusvalmisteluvaiheessa työryhmätyöskentelyä eikä erillisten selvitysten hankkimista. Sosiaali- ja terveysministeriö on hyödyntänyt valmistelussa olemassa olevia tietoaineistoja sekä sosiaalialan osaamiskeskuksilta tietopyynnöllä saatuja tietoja. Lisäksi valmistelussa on hyödynnetty Nordic Healthcare Groupin vuonna 2022 valmistunutta Sosiaalialan osaamiskeskuksien soteuudistuksessa -loppuraporttia. Erityisen valtionavustuksen perusteeseen ehdotettavasta muutoksesta on kuultu sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan neuvottelukuntaa.

Asetusmuutosehdotuksesta järjestettiin lausuntokierros ajalla 26.6.2024-13.8.2024. Lausunnon antoi yhteensä 59 tahoja. Lausuntopalautetta ja sen huomioimista käsitellään tarkemmin perustelumuistion jaksossa 6.

Asetusmuutosehdotuksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM047:00/2024> tunnuksella STM047:00/2024.

4 Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Nykytila

Osaamiskeskusten toimialueet ja tehtävät

Sosiaalialan osaamiskeskuksista ja niiden toiminnasta säädetään sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetussa laissa ja sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1411/2001).

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 1 §:n mukaan sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan tarkoituksena on luoda ja ylläpitää koko maan kattava alueellinen yhteistyörakenne sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen edistämiseksi sekä sosiaalialan alueellista yhteistyötä edellyttävien erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen turvaamiseksi. Toiminnasta vastaavat alueelliset sosiaalialan osaamiskeskuksien (osaamiskeskus), joiden toimialueet kattavat hyvinvointialueet. Ruotsinkielisen väestön tarpeita varten on lisäksi ruotsinkielinen osaamiskeskus. Osaamiskeskuksista ja niiden toimialueista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Saman pykälän 2 momentin mukaan osaamiskeskuksen voivat muodostaa kunkin toimialueen hyvinvointialueet yhdessä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden sosiaali- ja terveysalan oppilaitosten, maakunnan liittojen, aluehallintovirastojen, järjestöjen ja yritysten sekä muiden sosiaali- ja terveysalalla toimivien eri tahojen kanssa.

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (1411/2001) 1 §:ssä säädetään osaamiskeskusten toimialueista. Sosiaalialan osaamiskeskuksien ja niiden toimialueiden ovat

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

seuraavat: 1) Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Itä-Uudenmaan, Keski-Uudenmaan, Länsi-Uudenmaan, Vantaan ja Keravan sekä Päijät-Hämeen hyvinvointialueet; 2) Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Varsinais-Suomen hyvinvointialueen; 3) Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan hyvinvointialueet; 4) Häme-Satakunnan sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Satakunnan hyvinvointialueet; 5) Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan hyvinvointialueet; 6) Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Keski-Suomen hyvinvointialueen; 7) Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Kainuun hyvinvointialueet sekä 8) Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin hyvinvointialueet. Edellä mainittujen osaamiskeskusten ohella toimii ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus, Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, jonka toimialue käsittää koko maan.

Sosiaalialan osaamiskeskuksia on nykyisin yhdeksän, joista Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus on sopimuksellisesti jaettu kahdeksi yksiköksi. Näin ollen sosiaalialan osaamiskeskuksia on yhteensä tällä hetkellä kymmenen. Helsingin kaupunki on kuulunut Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukseen.

Kunkin osaamiskeskuksen tehtävänä on sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 2 §:n mukaan toimialueellaan turvata: 1) sosiaalialalla tarvittavan asiantuntemuksen kehittyminen ja välittyminen; 2) peruspalvelujen kehittyminen sekä erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen kehittyminen ja välittyminen; 3) sosiaalialan perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen ja käytännön työn monipuolinen yhteys; 4) sosiaalialan tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoiminnan toteutuminen; sekä 5) muiden 1 §:n 1 momentin tavoitetta palvelevien tehtävien toteutuminen.

Lisäksi osaamiskeskusten tehtävänä on turvata valtakunnallista väestöpohjaa edellyttävien erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen kehittyminen ja välittyminen sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 5 §:ssä tarkoitetussa neuvottelukunnassa erikseen sovittavan työnjaon pohjalta.

Sosiaalialan osaamiskeskuksat osallistuvat lasten päivähoidon ja varhaiskasvatuksen kehittämiseen osana sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviään, kun toiminnassa on kyse lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisestä tai palvelujen kehittämisestä.

Toiminnassaan sosiaalialan osaamiskeskuksat kehittävät alueella yhteistyössä hyvinvointialueiden, sekä muiden toimijoiden kanssa sosiaalihuollon palveluja sekä toteuttavat tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoimintaa alueellisten erityis- ja asiantuntijapalveluiden tuottamiseksi. Ne toimivat aktiivisesti myös valtakunnallisten ohjelmien alueellisessa toimeenpanossa sekä osallistuvat lainsäädännön valmisteluun ja alueelliseen toimeenpanoon.

Hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä sosiaalialan osaamiskeskuksia koskevaan sääntelyyn tehtiin niin sanotun Sote 100 -lain yhteydessä muutos, jossa hyvinvointialueet tulivat keskeisiksi toimijoiksi sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan organisoimisessa. Muutos on turvannut sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan kytkeytymistä hyvinvointialueisiin ja tuonut sosiaalialan osaamiskeskuksia vahvemmin osaksi kehittyvää hyvinvointialueiden koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa (jäljempänä *TKKI-toiminta*). Sote 100 -lain yhteydessä tehty muutos myös mahdollistaa, että sosiaalialan osaamiskeskuksat ovat mukana yhtenä toimijana hyvinvointi- ja yhteistyöalueille rakentuvan sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimuksen ja kehittämisen kokonaisuuden muodostumisessa. Aiemmat TKKI-rakenteet ovat painottuneet lähes yksinomaan terveydenhuollon kehittämiseen ja sosiaalihuollon osalta olemassa olevia TKKI-rakenteita ei ole ollut.

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Osaamiskeskusten hallinto

Osaamiskeskustoiminnan ja osaamiskeskuksen hallinnon järjestämisestä säädetään sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 3 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan osaamiskeskustoiminta ja osaamiskeskuksen hallinto järjestetään 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen osaamiskeskuksen muodostavien tahojen keskinäisen sopimuksen mukaisesti.

Ellei 1 momentin nojalla toisin sovita, sosiaalihuollon koulutustoiminnan järjestämiseen sovelletaan kuitenkin edelleen sosiaalihuoltolain (710/1982) 52 §:ää. Sosiaalihuoltolain 52 §:n mukaan hyvinvointialue ja sosiaalihuollon henkilökunnan koulutuksesta huolehtiva oppilaitos tai korkeakoulu voivat sopia sosiaalihuollon toimintayksiköiden käyttämisestä sosiaalihuollon koulutustoiminnan järjestämiseen.

Käytännössä osaamiskeskustoiminta ja keskuksen hallinto voidaan järjestää joko erillisen oikeushenkilön muotoon tai sopimus pohjaisella mallilla. Nordic Healthcare Group toteutti kevään 2022 aikana riippumattoman selvityksen sosiaalialan osaamiskeskusten nykytilanteesta sekä kartoituksen sote-uudistukseen liittyvän siirtymän turvaamisesta ja lain valmistelua tukevista näkökulmista. Selvityksen loppuraportin mukaan nykyisillä sosiaalialan osaamiskeskuksilla on hallinnollisesti erilaisia muotoja: voittoa tuottamattomat osakeyhtiöt, yhdistys pohjaiset ratkaisut, sopimus pohjaiset ratkaisut sekä hyvinvointialueiden yhteydessä toimivat osaamiskeskukset. Osakeyhtiö pohjaisia ovat seuraavat sosiaalialan osaamiskeskukset: Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området - FSKC Oy, Pikassos Oy ja Socom Oy. Sosiaalialan osaamiskeskus Verso toimii osana Päijät-Hämeen hyvinvointialueen organisaatiota, Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Vasso osana Varsinais-Suomen hyvinvointialueen organisaatiota sekä Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus KOSKE osana Keski-Suomen hyvinvointialuetta. ISO:n taustalla on voittoa tavoittelematon yhdistys, jossa kaikki toiminta-alueen hyvinvointialueet ovat osallisina. Sopimuksellisia organisaatioita ovat POSKE ja Socca. SOnet BOTNIA on hallintomalliltaan sopimus pohjainen verkosto-organisaatio¹.

Nordic Healthcare Groupin vuonna 2022 julkaistun selvityksen mukaan kaikkien sosiaalialan osaamiskeskusten vuosibudjetti oli yhteensä noin 13 000 000 euroa. Valtio oli maksanut sosiaalialan osaamiskeskuksille noin 3 350 000 euroa ja kunnat 980 000 euroa. Hankerahoitusta sosiaalialan osaamiskeskukset saivat noin 6 740 000 euroa. Palvelutuotannosta osaamiskeskukset saivat yhteensä noin 1 780 000 euroa. Kokonaisrahoitus eri osaamiskeskusten välillä vaihtelee 300 000 eurosta 2 000 000 euroon.² On kuitenkin hyvä huomata, että sosiaalialan osaamiskeskusten rahoitus pohja on muuttunut sitten selvityksen valmistumisen. Esimerkiksi sosiaaliasiavastaavan toiminnan siirryttyä monella alueella osaksi hyvinvointialueiden omaa toimintaa ovat palvelutoiminnan tuotot oleellisesti pienentyneet tai jääneet kokonaan pois sosiaalialan osaamiskeskusten rahoituksesta. Myös hankerahoitukseen on joltain osin ollut saatavissa vähemmän rahoitusta selvityksen valmistuttua. Selvityksessä ei myöskään ole juurikaan kuvattu Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tehtävää työtä.

Vuoden 2024 rahoitustasolla väestömäärän ja toiminta-alueen pinta-alan mukaan maksettava osaamiskeskuskohtainen valtionavustus vaihtelee 112 000 eurosta 657 000 euroon.

¹ Nordic Healthcare Group, Sosiaalialan osaamiskeskukset soteuudistuksessa, Organisoituminen, tehtävät ja hallinto, Loppuraportti 3.6.2022 sekä tietopyyntö sosiaalialan osaamiskeskuksiin 7.5.2024.

² Nordic Healthcare Group, Sosiaalialan osaamiskeskukset soteuudistuksessa, Organisoituminen, tehtävät ja hallinto, Loppuraportti 3.6.2022

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Henkilöstö ja sitoumukset

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 4 §:n mukaan osaamiskeskustoimintaa varten tulee olla sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 3 §:ssä tarkoitetun sopimuksen mukaisesti valittu johtaja ja muuta toiminnan toteuttamiseksi tarvittavaa henkilöstöä. Henkilöstössä tulee olla edustettuna riittävästi tieteellistä pätevyyttä, sosiaalialan kehittämiseen liittyvää asiantuntemusta sekä kokemusta hallintotehtävistä. Henkilöstö voi siten olla palvelussuhteessa joko suoraan oikeushenkilöksi organisoituneeseen osaamiskeskukseen tai johonkin yksittäiseen sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun osaamiskeskukseen muodostavaan tahoon. Tarkoituksena on, että sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 6 §:ssä ehdotettu valtionavustus kohdennetaan lähinnä tämän pysyväisluonteisen henkilöstön palkkaukseen. (HE 154/2001 vp, s. 18).

Nordic Healthcare Groupin selvityksen mukaan osaamiskeskusten henkilöstömäärässä on suurta vaihtelua. Sosiaalialan osaamiskeskuksissa on usein hanketyöntekijöitä vakituisia työntekijöitä enemmän. Nordic Healthcare Groupin tekemään selvitykseen ja toukokuussa 2024 toteutettuun tietopyyntöön pohjautuen työntekijöitä kaikissa sosiaalialan osaamiskeskuksissa on yhteensä noin 150 henkilöä. Tämä luku pitää sisällään sekä vakituisen henkilöstön että hanketyöntekijät. Vähimmillään joissakin sosiaalialan osaamiskeskuksissa oli vain neljä työntekijää, kun taas muutamissa sosiaalialan osaamiskeskuksissa oli yhteensä lähes kaksikymmentä työntekijää tai enemmän.³

Nykyisillä sosiaalialan osaamiskeskuksilla on henkilöstön lisäksi erilaisia sovittuja ja suunniteltuja hankkeita. Osa käynnissä olevista hankkeista kestää useamman vuoden. Lisäksi osaamiskeskuksilla on erilaisia sopimuksia. Osaamiskeskuksilla on esimerkiksi asiantuntijatyön hankintasopimuksia ja asiantuntijapalveluiden myyntisopimuksia sekä vuokrasopimuksia, leasing-sopimuksia laitteistoon liittyen, tilitoimistosopimuksia ja työterveyshuoltosopimuksia. Osa sopimuksista ajoittuu useammalle vuodelle. Sosiaalialan osaamiskeskukset ovat myös osallisina sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden sopimuksissa.

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan neuvottelukunta

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 5 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston neljäksi vuodeksi kerrallaan asettama sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan neuvottelukunta. Neuvottelukunnan tehtävänä on muodostaa osaamiskeskustoiminnan valtakunnalliset linjaukset, huolehtia kunkin osaamiskeskusten toiminnan erityisistä painoalueista sopimisesta sekä muutoinkin yhteen sovittaa ja tukea osaamiskeskusten toimintaa. Neuvottelukunnan tulee myös lausuntoja antamalla tai muutoin ottaa kantaa periaatteellisesti tärkeisiin osaamiskeskustoimintaa tai osaamiskeskusten hallintoa koskeviin kysymyksiin sekä tehdä tarvittaessa ehdotuksia lainsäädännön kehittämiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan neuvottelukunnassa tulee lisäksi sopia valtakunnallista väestöpohjaa edellyttävien erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen turvaamista koskevasta työnjaosta sekä huolehtia näiden palvelujen järjestämistä ja tuottamista koskevien sopimus- ja rahoitusmenettelyjen kehittämisestä.

Pykälän 3 momentin mukaan neuvottelukunnan kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

³ Nordic Healthcare Group, Sosiaalialan osaamiskeskukset soteuudistuksessa, Organisoituminen, tehtävät ja hallinto, Loppuraportti 3.6.2022 sekä tietopyyntö sosiaalialan osaamiskeskukseen 7.5.2024

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n mukaan osaamiskeskustoiminnan neuvottelukunta hoitaa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 5 §:ssä säädettyjen tehtävien lisäksi ne tehtävät, jotka määrätään erikseen valtioneuvoston tekemässä neuvottelukunnan asettamis päätöksessä.

Pykälän 2 momentin mukaan neuvottelukuntaan kuuluu kunkin sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:ssä mainitun osaamiskeskuksen edustajan lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön, Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen, Suomen Kuntaliiton ja sosiaalialan valtakunnallisten järjestöjen edustaja. Lisäksi neuvottelukunnassa ovat edustettuna sosiaalialan oppilaitokset ja aluehallintovirastot.

Pykälän 3 momentin mukaan neuvottelukunta asetetaan neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Nykyinen sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan neuvottelukunta on asetettu toimikaudeksi 1.3.2022–31.12.2025.

Valtionavustuksen määräytymisperusteet

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 6 §:n mukaan osaamiskeskustoiminnan tukemiseksi suoritetaan valtionavustusta. Valtionavustus maksetaan sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 3 §:ssä tarkoitetun sopimuksen mukaisesti määräytyvälle oikeushenkilölle.

Valtionavustuksen yleisiä määräytymisperusteita ovat kunkin osaamiskeskuksen toimialueen asukasluku ja pinta-ala. Ruotsinkieliselle osaamiskeskukselle suoritettavan valtionavustuksen määräytymisperusteena on kuitenkin ruotsinkielisen väestön osuus koko maan väestöstä. Yhdelle tai useammalle osaamiskeskukselle voidaan lisäksi myöntää erityistä valtionavustusta sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun tai muun valtakunnallisen erityistehtävän suorittamiseksi.

Valtionavustuksen määräytymisperusteiden keskinäisistä painokertoimista, ruotsinkielisen osaamiskeskuksen valtionavustuksen osuudesta sekä erityisen valtionavustuksen osuudesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n mukaan suomenkielisten osaamiskeskusten valtionavustus jaetaan kunkin osaamiskeskuksen toimialueen asukasluvun ja pinta-alan perusteella. Näiden määräytymisperusteiden mukaan maksetaan se osuus valtionavustuksen kokonaismäärästä, josta on ensin vähennetty 2 momentissa tarkoitetun ruotsinkielisen sosiaalialan osaamiskeskuksen valtionavustuksen sekä 4 §:ssä tarkoitetun erityisen valtionavustuksen määrä. Määräytymisperusteiden keskinäinen painoarvo määräytyy siten, että valtionavustuksesta maksetaan asukasluvun perusteella 80 prosenttia ja pinta-alan perusteella 20 prosenttia.

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 4 §:ssä säädetään erityisen valtionavustuksen perusteista. Erityisenä valtionavustuksena maksetaan: 1) 0,75 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskukselle pohjoismaisten yhteistyöverkostojen luomiseksi kaikkien osaamiskeskusten käyttöön sekä 2) 1,5 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tarpeellisiin tehtäviin. Hallituksen esityksen mukaan erityistehtäviä määriteltäessä kuullaan sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan neuvottelukuntaa (HE 154/2001 vp, s. 20).

Pykälän 2 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriö ja 1 momentissa säädetyt osaamiskeskukset sopivat keskenään tarkemmin valtionavustuksen käytöstä.

Lisäksi sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 7 §:ssä säädetään valtionavustusta koskevista menettelytapasäännöksistä.

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Saamansa valtionavustuksen lisäksi osaamiskeskukset rahoittavat toimintaansa lisäksi niillä maksuilla, joita ne saavat myymistään asiantuntijapalveluista ja hyvinvointialueiden niille osoittamista tehtävistä. Joillain alueilla hyvinvointialueet myös rahoittavat osaamiskeskusten toimintaa erillisillä rahoitusosuuksilla.

Koulutus- ja tutkimustoiminnan järjestäminen hyvinvointialueilla ja yhteistyöalueilla

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 32 §:ssä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta hyvinvointialueella. Järjestämislain 32 §:n mukaan hyvinvointialue vastaa alueellaan tehtävälänsä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden. Lisäksi hyvinvointialue muun muassa koordinoi ja ohjaa palvelutuotannossa tapahtuvaa integroitua kehittämistyötä sekä osallistuu kansalliseen ja alueelliseen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen ja toimii yhteistyössä kuntien sekä koulutus-, kehittämis- ja tutkimustoimintaa harjoittavien organisaatioiden kanssa.

Järjestämislain 36 §:n mukaan samaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden on tehtävä yhteistyösopimus valtuustokausittain. Yhteistyösopimuksen tarkoituksena on varmistaa yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden työnjakoa, yhteistyötä ja yhteensovittamista. Yhteistyösopimuksessa on sovittava muun muassa koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan toteuttamisesta sekä yliopistolista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen koordinaatio-, ohjaus- ja neuvontatehtävistä näissä toiminnoissa.

Hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (309/2023) 3 §:n mukaan sen lisäksi, mitä järjestämislain 36 §:n 3 momentin 7 kohdassa säädetään, yhteistyösopimuksessa on osana mainitussa kohdassa tarkoitettua strategista suunnitelmaa ja sen toteuttamista sovittava muun muassa yhteistyöalueella toimivien sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetussa laissa tarkoitettujen sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan ja tavoitteiden yhteensovittamisesta koko yhteistyöaluetta ja hyvinvointialueiden toimintaa tukeväksi kokonaisuudeksi. Lisäksi pykälän 3 momentin mukaan Pohjois-Suomen yhteistyöalueen hyvinvointialueiden tulee sopia yhteistyöstä saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämisessä ottaen huomioon järjestämislain 33 §:ssä tarkoitettu Lapin hyvinvointialueen valtakunnallinen kehittämistehtävä sekä sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut tehtävät. Pykälän 4 momentin mukaan kaksikielisten hyvinvointialueiden tulee sopia yhteistyöstä ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kehittämisessä ottaen huomioon järjestämislain 33 §:ssä tarkoitettu Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen valtakunnallinen kehittämistehtävä sekä sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n 2 momentissa tarkoitettun ruotsinkielisen sosiaalialan osaamiskeskusten tehtävät.

Eduskunnan vastauksessa (EV 111/2021 vp — HE 241/2020 vp) hallituksen esitykseen eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskeväksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi eduskunta hyväksyi muun muassa lausuman (lausuma 9), jonka mukaan eduskunta edellyttää, että sosiaalihuollon tutkimusrahoituksen taso turvataan ja sosiaalihuoltoon luodaan yliopistosairaaloita vastaavan kaltaiset, palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet.

Keskeiset ehdotukset

Valtioneuvoston asetuksella sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 4 §:n muuttamisesta olisi tarkoitus muuttaa osaamiskeskusten lukumäärää ja toimialueita siten, että jatkossa kullakin yhteistyöalueella olisi yksi sosiaalialan osaamiskeskus. Niiden lisäksi olisi yksi ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus, jonka toimialue käsittäisi koko maan.

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Lisäksi jatkossa erityisenä valtionavustuksena maksettaisiin 1,5 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tarpeellisiin tehtäviin. Nykyisin edellä mainitun lisäksi erityisenä valtionavustuksena maksettu 0,75 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskukselle pohjoismaisten yhteistyöverkoston luomiseksi kaikkien osaamiskeskusten käyttöön poistettaisiin.

5 Pääasialliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Valtion talousarviossa oli varattu määrärahaa sosiaalialan osaamiskeskustoimintaa varten vuosittain 3,5 miljoonaa euroa vuoteen 2014 asti. Sen jälkeen määrärahaan on kohdistunut useita leikkauksia ja useana vuonna eduskunta on myöntänyt talousarvion käsittelyn yhteydessä lisärahoitusta leikkauksia korvaamaan. Vuodesta 2018 lähtien määräraha on ollut vuosittain noin 3 miljoonaa euroa, vaikka julkisen talouden suunnitelman taso on ollut alhaisempi (2–2,25 miljoonaa euroa). Vuoden 2023 talousarviossa osaamiskeskuksen määräraha oli eduskunnan myöntämän lisämäärärahan (0,5 miljoonaa euroa) jälkeen 3,5 miljoonaa.

Vuoden 2024 talousarviossa momentille 33.60.63 valtionavustukseen sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha) on myönnetty eduskunnan myöntämän 200 000 euron lisämäärärahan jälkeen 2 450 000 euroa. Kehysriihessä on vuonna 2024 päätetty 1 miljoonan euron vähennyksistä vuodesta 2025 alkaen momentille 33.60.63. Näin ollen vuoden 2025 alusta sosiaalialan osaamiskeskuksille maksettavan valtionavustuksen määrä olisi yhteensä 1 250 000 euroa. Sosiaalialan osaamiskeskusten valtionavustuksen määrä vähenisi lähes puoleen aiemmasta.

Asetusehdotuksen mukaan myös osaamiskeskusten määrä vähenisi. Nykyään sosiaalialan osaamiskeskuksia on kymmenen ja jatkossa niitä olisi vain kuusi. Nykytilan kuvauksessa kuvatulla tavalla sosiaalialan osaamiskeskusten vuosibudjetista iso osa koostuu hankerahoituksesta. Nordic Healthcare Groupin vuonna 2022 julkaistun selvityksen mukaan kaikkien sosiaalialan osaamiskeskusten vuosibudjetin ollessa yhteensä noin 13 000 000 euroa, oli hankerahoituksen osuus siitä noin 6 740 000 euroa. Palvelutuotannosta osaamiskeskukselle saivat yhteensä noin 1 780 000 euroa. Valtion rahoitus oli tuolloin noin 3 350 000 euroa. Näin ollen merkittävä osa osaamiskeskusten rahoituksesta on aiemminkin tullut muuta kautta kuin valtionavustuksena. Selvityksen toteuttamisen jälkeen useissa sosiaalialan osaamiskeskuksissa on tapahtunut muutoksia toiminnan organisoitumisessa siten, että sosiaalialan osaamiskeskuksia on tiiviimmin kytketty hyvinvointialueiden toimintaan. Tämä on sosiaalialan osaamiskeskusten oman arvion mukaan vähentänyt ulkopuolisen rahoituksen osuutta vuoden 2022 jälkeen.

Valtionavustus on ollut kuitenkin sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan perusrahoitus, jolla on turvattu osaamiskeskusten perusrakenteen ylläpito kaikissa osaamiskeskuksissa (tilat sekä noin 2 henkilön työpanos/osaamiskeskus) rahoitustason ollessa noin 3 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 rahoitustason laskun jälkeen myös valtionrahoituksella kustannettavan vakituisten henkilöstön määrä on pienentynyt. Riittävä toiminnan vakituinen resurssi on edellytys myös hanketoiminnan toteuttamiselle. Sosiaalialan osaamiskeskusten nykyisenkin rahoituksen on nähty rajoittavan toimintaa.

Valtionavustuksen yleisiä määräytymisperusteita ovat kunkin osaamiskeskuksen toimialueen asukasluku ja pinta-ala. Ruotsinkieliselle osaamiskeskukselle suoritettavan valtionavustuksen määräytymisperusteena on kuitenkin ruotsinkielisen väestön osuus koko maan väestöstä. Yhdelle tai useammalle osaamiskeskukselle voidaan lisäksi myöntää erityistä valtionavustusta. Kehysriihessä päätetyn määrärahan vähennyksen

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

johdosta valtionavustuksen määrän voidaan arvioida vähenevän lähes puoleen tämän vuoden tasosta. Toisaalta sosiaalialan osaamiskeskuksien lakisääteiset tehtävät eivät ole vähenemässä. Päätös vähentää rahoitusta ei ole asetusmuutoksen vaikutus, mutta siitä aiheutuvia vaikutuksia käsitellään asetusmuutosta koskevassa vaikutusten arvioinnissa, sillä muutos ajoittuu samaan aikaan asetusmuutoksen kanssa ja sillä on asetusmuutoksen kanssa samanaikaisia vaikutuksia sosiaalialan osaamiskeskustoiminnalle.

Ehdotuksen mukaan asetusmuutos tulisi voimaan vasta 1.7.2025, jotta ehdotettujen muutosten valmisteluun jäisi riittävästi aikaa. On hyvä huomata, että 1.7.2025 saakka 1 250 000 euron rahoituksen jakaisi kymmenen sosiaalialan osaamiskeskusta ja vasta sen jälkeen jäljelle jäävä rahoitus jakaantuisi uusille toimialueille sijoittuville kuudelle sosiaalialan osaamiskeskukselle.

Vuoden 2025 valtionavustuksissa tulisi huomioida sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueiden muutos kesken vuotta. Näin ollen valtionavustuspäätökset vuodelle 2025 tehtäisiin ensimmäiselle vuosipuoliskolle nykyisille sosiaalialan osaamiskeskuksille. Toiselle vuosipuoliskolle valtionavustuspäätökset tehtäisiin ehdotettavan uuden toimialueiden mukaisille sosiaalialan osaamiskeskuksille.

Päätökset valtionavustuksesta tehdään erikseen, mutta laissa sosiaalialan osaamiskeskuksista määritellyn rahoituksen jakautumisen mukaisesti ja huomioiden vuoden 2025 valtion talousarvioehdotuksessa varatun 1 250 000 euron määrärahan, vuoden 2025 arvioitu rahoitus jakautuisi ehdotetun siirtymäajan mukaiselle ajanjaksolle 1.1.-30.6.2025 osaamiskeskuksittain suunnilleen seuraavasti: Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus yhteensä 168 000 euroa, josta Päijät-Hämeen sosiaalialan osaamiskeskus Verson osuus n. 20 000 euroa ja Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Soccan osuus n. 148 000 euroa. Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 44 000 euroa, Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 28 000 euroa, Pirkanmaan, Kanta-Hämeen ja Satakunnan sosiaalialan osaamiskeskus 87 000 euroa, Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus 50 000 euroa (sisältäen erityisen valtionavustuksen), Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 29 000 euroa, Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 80 500 euroa, Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 106 000 euroa (sisältäen erityisen valtionavustuksen) ja ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus 32 000 euroa.

Vastaavasti asetuksen siirtymäajan päättymisen jälkeen yhteistyöaluetasoinen vuosittainen rahoitus muodostuisi arvioidusti seuraavasti: Etelä-Suomen yhteistyöalue 396 500, Länsi-Suomen yhteistyöalue 166 000, Sisä-Suomen yhteistyöalue 175 500, Itä-Suomen yhteistyöalue 191 500, Pohjois-Suomen yhteistyöalue 256 500 (sisältäen erityisen valtionavustuksen), ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus 64 000. Aikajaksolle 1.7.-31.12.2025 myönnettäisiin puolet edellä mainitusta rahoituksesta. Tarkat valtionavustusten määrät vuodelle 2025 lasketaan kuitenkin vasta valtionavustuspäätösten yhteydessä viimeisimpien väestötietojen pohjalta.

Vähenevä rahoitus voikin erityisesti vuoden 2025 alkupuoliskon aikana merkittävästi vaikuttaa sosiaalialan osaamiskeskusten kykyyn hoitaa niiden lakisääteisiä tehtäviä tuona aikana. Sosiaalialan osaamiskeskusten organisoituminen uusien toimialueiden mukaisesti voi viedä osaamiskeskusten resursseista ison osan ja tällä tavoin heikentää sosiaalialan osaamiskeskusten mahdollisuuksia keskittyä niille suunnattujen tehtävien hoitamiseen. Tätä vaikutusta voimistaa samaan aikaan toteutettava rahoituksen väheneminen, vaikka se onkin erillinen asetusmuutoksesta. Rahoituksen väheneminen voi johtaa myös joidenkin sosiaalialan osaamiskeskusten kohdalla siihen, että sosiaalialan osaamiskeskus ei pysty edes huolehtimaan lakisääteisestä henkilöstöstään, jolloin hallittu siirtyminen uuteen sosiaalialan osaamiskeskukseen ei toteudu. Riskinä voi olla jopa joidenkin sosiaalialan osaamiskeskusten äkillinen lopettaminen rahoituksen vähäisyyden vuoksi.

Perusrahoituksen väheneminen voi kuitenkin heikentää myös pitkällä aikavälillä sosiaalialan osaamiskeskusten mahdollisuuksia hoitaa lakisääteisiä tehtäviään, jolloin sosiaalialan osaamiskeskuksilla ei jatkossakaan olisi mahdollisuutta entisissä määrin kehittää sosiaalihuollon palveluja ja osallistua niitä

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

kehittäviin hankkeisiin. Sosiaalialan osaamiskeskuksille voi syntyä tarve arvioida uudelleen sitä tasoa, jolla he pystyvät huolehtimaan heidän tehtävistään. Tällöin on tärkeää arvioida alueellisista lähtökohdista käsin ja lainsäädännön reunaehdoista huolehtien ne keskeiset tehtävät, joita sosiaalialan osaamiskeskuksella on. Rahoitustason lasku voi myös johtaa siihen, että sosiaalialan osaamiskeskuksista joudutaan irtisanomaan osaavaa henkilöstöä. Tällöin on vaarana, että sosiaalialan osaamiskeskuksista menetetään sosiaalialan osaamista ja asiantuntemusta.

Toisaalta sosiaalialan osaamiskeskustoimintaa koskevan lain hallituksen esityksessä (HE 154/2001 s.19–20) todetaan valtionavustuksen osalta, että tarkoituksena on, että valtionavustus kohdentuisi osaamiskeskusten ydintoimintojen rahoitukseen, mutta kattaisi toiminnan vakiinnuttua vain suhteellisen pienen osan osaamiskeskustoiminnan kokonaiskustannuksista. Lisäksi todetaan, että valtionavustuksen kokonaisuuden on toiminnan laajuuteen nähden arvioitu jäävän suhteellisen pieneksi, eikä sillä olisi esimerkiksi merkittävää ohjausvaikutusta toiminnan kokonaisuuden kannalta. Näin ollen alun perin ei ole ollut tarkoituskaan, että valtionavustuksella katettaisiin koko sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan rahoitus, vaan vain suhteellisen pieni osuus.

Uusien sosiaalialan osaamiskeskusten luomisesta syntyisi lisäksi hallinnollisia kustannuksia. Uusien sosiaalialan osaamiskeskusten perussopimusten laadinnassa olisi luotava siirtymäratkaisut sille, miten aiemman toiminnan eli nykyisten sosiaalialan osaamiskeskusten omaisuus, henkilöstö, velvoitteet, sopimukset, tehtävät, hankkeet ja muu toiminta siirtyisi uusille osaamiskeskuksille käytettävissä olevan rahoituksen puitteissa. Tämä edellyttäisi sosiaalialan osaamiskeskuksen henkilöstön, omaisuuden, velvoitteiden, sopimusten, tehtävien ja hankkeiden läpikäyntiä ja arviointia. Myös nykyisille sosiaalialan osaamiskeskuksille syntyisi hallinnollisia kustannuksia. Nykyisten sosiaalialan osaamiskeskusten tulisi kartoittaa velvoitteensa sekä arvioida ja tehdä suunnitelma tarkoituksenmukaisimmista toimista jatkosuhteen. Näihin voidaan arvioida kuluvan erityisesti sosiaalialan osaamiskeskusten vakituisen henkilöstön työaika.

Toisaalta asetusmuutoksen pitkän aikavälin taloudellisena vaikutuksena voi mahdollisesti olla aiempaa kustannustehokkaampi toiminta, kun sosiaalialan osaamiskeskuksia olisi nykyistä vähemmän ja mahdollisia päällekkäisyyksiä karsiutuu toiminnasta pois.

Ehdotuksen mukaan erityisenä valtionavustuksena maksettaisiin jatkossa 1,5 prosenttia valtionavustuksen kokonaisuudesta Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tarpeellisiin tehtäviin. Vaikka erityinen valtionavustus säilyy, sen merkitys saamenkielisten palvelujen kehittämisessä tulee pienemmäksi, joka vaikeuttaisi merkittävästi asetuksen mukaista toimintaa, mikäli koko toiminta katettaisiin tällä erityisellä valtionavustuksella. Arvioitu vuoden 2025 erityinen valtionavustus tulisi olemaan suunnilleen 18 750 euroa. Tarkat valtionavustusten määrät vuodelle 2025 lasketaan tämänkin osalta kuitenkin vasta valtionavustuspäätösten yhteydessä viimeisimpien väestötietojen pohjalta.

Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskukselle pohjoismaisten yhteistyöverkostojen luomiseksi kaikkien osaamiskeskusten käyttöön poistettaisiin. Tällä voidaan arvioida olevan jonkun verran merkitystä Pohjoismaisen yhteistyön ylläpitämiseen. Arvioitu 0,75 prosentin rahoitus vuonna 2025 tulisi kuitenkin olemaan tasoltaan niin alhainen, ettei sillä olisi merkittävää toiminnallista merkitystä. Ehdotetun asetuksen mukaiset uudet sosiaalialan osaamiskeskukset voivat toiminnassaan edelleen halutessaan ylläpitää pohjoismaista yhteistyötä hyödyntäen myös aiemmin rakentunutta yhteistyöverkostoa.

Mikäli sosiaalialan osaamiskeskuksille osoitettaisiinkin 23.9.2024 julkaistussa valtion vuoden 2025 talousarviossa esitettyä enemmän rahoitusta, olisivat rahoituksen vähenemisestä johtuvat taloudelliset vaikutukset yllä kuvattua vähäisemmät. Toimialueiden uudistamisesta johtuvat taloudelliset vaikutukset säilyisivät kuitenkin ennallaan.

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Muut vaikutukset sosiaalialan osaamiskeskuksiin sekä TKKI-tehtävien toteuttamiseen

Eduskunnan antamassa lausumassa eduskunta edellyttää, että sosiaalihuoltoon luodaan yliopistosairaaloita vastaavan kaltaiset, palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet.

Sosiaalialan osaamiskeskuksat ovat vuodesta 2001 lähtien luoneet ja ylläpitäneet koko maan kattavaa alueellista yhteistyörakennetta sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen edistämiseksi, sekä sosiaalialan alueellista yhteistyötä erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen turvaamiseksi. Verkostomainen ja monialainen työskentelytapa on tukenut sekä sosiaalialan tutkimusta ja kehittämistä että sosiaalialan tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhteyttä muihin aloihin. Sosiaalialan osaamiskeskusten suhteellisen pienet resurssit ovat kuitenkin rajoittaneet niiden mahdollisuutta kattavasti toimia laajemmin tutkimusta ja käytännön työtä yhdistävinä toimijoina. Sosiaalialan osaamiskeskuksilla on muodostunut vaihtelevasti yhteistyötä perusterveydenhuollon kehittämistoiminnan kanssa.

Nyt ehdotettavalla muutoksella sosiaalialan osaamiskeskuksien toimialueet olisivat muuta sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä varten luotuja rakenteita vastaavat. Yhteistyöalueelle sijoittuvan sosiaalialan osaamiskeskuksen toimialueena olisivat samat hyvinvointialueet kuin muussakin sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tämä antaisi mahdollisuuksia tehdä tiiviimpää yhteistyötä myös sosiaalipalveluiden sekä alueen koulutusjärjestelmän kanssa. Yhteistyöalueiden kautta saataisiin myös laajempi tarkastelu tutkimus-, koulutus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan järjestämiseen ja koordinointiin ja luotua parempia edellytyksiä yhteistyöhön yliopistojen kanssa⁴. Ehdotuksen myötä myös yhteistyö terveydenhuoltoon voisi olla aiempaa sujuvampaa, kun molempien toimialueet olisivat samat. Ehdotettu muutos tukisi osaltaan eduskunnan lausuman toteuttamista sosiaalihuollon toimintarakenteiden osalta, sillä se loisi puitteet sille, että sosiaalihuoltoon voidaan luoda yliopistosairaaloita vastaavan kaltaiset, palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet. Ehdotus edistäisi myös Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitetta varmistaa sosiaalitieteiden TKI-rakenteet.

Hyvinvointialue vastaa alueellaan tehtävälänsä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden. Sosiaalialan osaamiskeskusten laissa määritellyt tehtävät eivät ole erillisiä hyvinvointialueiden TKKI-tehtävistä, vaan sosiaalialan osaamiskeskuksista annettu laki mahdollistaa näiden TKKI-tehtävien osittaisen organisoiminnan rakenteet ylittävällä monitoimijaisella tavalla ja valtion tukemana. Hyvinvointialueet saavat myös yleiskatteellista rahoitusta niiden TKKI-tehtävistä huolehtimiseen. Hyvinvointialueiden on näin ollen myös, niin arvioidessaan, mahdollista tukea sosiaalialan osaamiskeskuksia taloudellisesti näiden turvatessa TKKI-tehtävien toteutumista toimialueellaan.

Lisäksi samaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden on tehtävä yhteistyösopimus, jossa tulee sopia koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan toteuttamisesta sekä yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen koordinaatio-, ohjaus- ja neuvontatehtävistä näissä toiminnoissa. Hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksessa on sovittava sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan ja tavoitteiden yhteensovittamisesta koko yhteistyöaluetta ja hyvinvointialueiden toimintaa tukevaksi kokonaisuudeksi. Pohjois-Suomen yhteistyöalueen hyvinvointialueiden tulee sopia yhteistyöstä saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämisessä ottaen huomioon Lapin hyvinvointialueen valtakunnallinen kehittämistehtävä sekä

⁴ Nordic Healthcare Group, Sosiaalialan osaamiskeskuksat soteuudistuksessa, Organisoituminen, tehtävät ja hallinto, Loppuraportti 3.6.2022

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksessa tarkoitetut tehtävät saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi. Asetusmuutos vastaisi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain asettamiin velvoitteisiin yhteistyöaluetasoisien koordinaation toteutumisesta sosiaali- ja terveydenhuollon TKKI-toiminnassa. Asetusmuutoksen vaikutuksena olisi myös aiempaa parempi yhteistyö yhteistyöalueilla ja sosiaalihuollon kehittämisen pysyvien rakenteiden syntyminen. Nämä voisivat johtaa myös tutkimustiedon parempaan välittymiseen yhteistyöalueilla ja sen johdosta laadukkaampiin sosiaalihuollon palveluihin.

Asetusmuutos tarkoittaisi sitä, että sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueet määriteltäisiin uudelleen yhteistyöalueiden mukaisesti. Lisäksi olisi yksi ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus, jonka toimialue käsittäisi koko maan. Asetusmuutoksella ei itsessään perustettaisi uusia tai lakkautettaisi nykyisiä sosiaalialan osaamiskeskuksia. Asetusmuutoksen seurauksena nykyisten sosiaalialan osaamiskeskusten tulisi kuitenkin arvioida asetusmuutoksen aiheuttamat muutostarpeet toimintaansa. Koska sosiaalialan osaamiskeskusten perustaminen perustuu sopimukseen, on mahdollista, että nykyisen sosiaalialan osaamiskeskuksen pohjalle luodaan uusien toimialueiden mukainen sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen tarkoittama sosiaalialan osaamiskeskus. Toisaalta asetusmuutos ei myöskään estäisi nykyisiä sosiaalialan osaamiskeskuksia jatkamasta toimintaansa, vaikka niiden toimialue ei enää vastaisi asetuksen mukaisia uusia sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueita. Tällöin nykyiset sosiaalialan osaamiskeskukset eivät kuitenkaan enää olisi sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaisia sosiaalialan osaamiskeskuksia eivätkä ne voisi saada myöskään sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain mukaista valtionavustusta toimintaansa. Selkeyden vuoksi tällaisia mahdollisesti edelleen toimintaan jääviä entisiä sosiaalialan osaamiskeskuksia ei tulisi enää kutsua sosiaalialan osaamiskeskuksiksi.

Mikäli sosiaalialan osaamiskeskus päättyisi lopettamaan toimintansa, tulisi sen mahdollisesti järjestää yhteistoimintaneuvottelut sekä arvioida mahdollisuudet muun muassa tilojen, sopimusten ja hankkeiden siirtämisestä uusille sosiaalialan osaamiskeskuksille. Tätä varten sosiaalialan osaamiskeskuksen tulisi käydä neuvotteluja uusien sosiaalialan osaamiskeskusten kanssa. Osaamiskeskusten uusien perussopimusten laadinnassa olisi luotava siirtymäratkaisut sille, miten aiemman toiminnan eli nykyisten sosiaalialan osaamiskeskusten omaisuus, henkilöstö, velvoitteet, sopimukset, tehtävät, hankkeet ja muu toiminta siirtyisi uusille osaamiskeskuksille käytettävissä olevan rahoituksen puitteissa. Lisäksi muodostettavan sosiaalialan osaamiskeskuksen tulisi arvioida mikä olisi tarkoituksenmukaisin tapa muodostaa osaamiskeskus ja sen hallinto. Käytännössä osaamiskeskustoiminta ja keskuksen hallinto voidaan järjestää joko erillisen oikeushenkilön muotoon tai sopimus pohjaisella mallilla (HE 154/2001 vp, s. 17).

Asetusmuutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2025. Näin ollen aika toiminnan uudelleen järjestämiseen ja neuvottelujen käymiseen on varsin lyhyt. Sosiaalialan osaamiskeskuksilta saatujen tietopyynnön vastausten perusteella osaamiskeskuksilla on myös vuoden 2025 loppuun ulottuvia hankkeita ja sitoumuksia. Neuvottelut näiden osalta tai esimerkiksi hankkeiden mahdollisesta siirtämisestä uusille sosiaalialan osaamiskeskuksille tulisi käydä ripeästi. Aikataulu uusien toimialueiden mukaisten sosiaalialan osaamiskeskusten muodostamiselle on hyvin tiukka. Toisaalta voi olla myös mahdollista nykyiselle sosiaalialan osaamiskeskukselle jatkaa toimintaansa ja esimerkiksi saattaa käynnistyneet hankkeet päätökseen, vaikka se ei enää jatkossa olisi valtioneuvoston asetuksen mukainen sosiaalialan osaamiskeskus. Haastetta lisää se, että sosiaalihuollon TKKI-toiminnot ovat vasta rakentumassa hyvinvointialueille ja erityisesti sosiaalihuollon osalta yhteistyöaluerakenteita vasta luodaan. Voimaantulo kesken vuotta voi aiheuttaa myös haasteita budjetoinnin näkökulmasta.

Muutosten valmistelu ja nykyisten osaamiskeskusten omaisuuden, henkilöstön, velvoitteiden, sopimusten ja hankkeiden sekä muiden toimintojen siirrot uudelle toimijalle edellyttävät nykyisen henkilöstön työpanosta

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

merkittävästi. Tämä voi haastaa varsinaisen tehtävän hoitoa siirtymäkauden aikana, joskin alueelliset muutosvalmiudet saattavat poiketa toisistaan.

Sosiaalityöhön kytkeytyy paikallisia toimintatapoja ja ominaispiirteitä. Sosiaalialan osaamiskeskusten sijoittuminen yhteistyöalueiden mukaisesti voisi yhtäältä johtaa paikallisen ja alueellisen asiantuntemuksen heikentymiseen. Alueelliset toimijat tuntevat paikalliset tarpeet ja ovat parhaita kehittämään alueellista toimintaa. Myös yhteistyöalueen reuna-alueelle sijoittuvien hyvinvointialueiden kehittämis- ja vaikuttamismahdollisuudet voisivat heiketä. Toisaalta sosiaalialan osaamiskeskusten sijoittuminen yhteistyöalueittain ei estä alueellisen osaamisen hyödyntämistä myös jatkossa. On myös mahdollista, että asetusmuutos vaikuttaisi nykyisten toimialueiden olemassa olevien yhteistyö- ja kehittämisrakenteiden toimivuuteen ja niiden jatkuvuuteen heikentävästi ja syntyisi päällekkäisiä kustannuksia, jos aiempaa tehtyä yhteistyötä ei pystyttäisi hyödyntämään uusien toimialueiden mukaisesti perustettavissa sosiaalialan osaamiskeskuksissa. Eri yhteistyöalueet sekä hyvinvointialueet ovat myös keskenään erilaisia ja kehittämishaasteet voivat joiltain osin poiketa toisistaan. Onkin tärkeää, että uusia sosiaalialan osaamiskeskuksia muodostettaessa sovitaan, että alueellisesta osaamisesta sekä yhteistyöalueen reuna-alueille sijoittuvien hyvinvointialueiden kehittämis- ja vaikuttamismahdollisuuksista pidetään myös jatkossa kiinni. Myös toimivista nykyisten sosiaalialan osaamiskeskusten yhteistyörakenteista voidaan sopia pidettävän kiinni.

Vaikutukset saamenkielisiin sosiaalipalveluihin

Asetusmuutoksen mukaan Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus käsittäisi Pohjois-Suomen yhteistyöalueeseen kuuluvat hyvinvointialueet. Nykyisellään Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus on käsittänyt Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin hyvinvointialueet. Näin ollen Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukseen tulisivat mukaan myös Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue ja Kainuun hyvinvointialue ja sosiaalialan osaamiskeskusten toimialue laajenisi. Asetusmuutoksen mukaisen toimialueiden muutoksen ei voida suoraan katsoa vaikuttavan saamelaisien oikeuksien toteutumiseen.

Perustuslain 17 §:n mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisien oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään lailla. Lisäksi 121 §:n mukaan saamelaisilla on saamelaisien kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Asiasta säädetään saamelaiskäräjistä annetulla lailla. Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) mukaan viranomaisilla on velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta. Viranomaisen on arvioitava, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus muutoin toteutuu sen toiminnassa, ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Asetusmuutoksessa ehdotetaan Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tarpeellisiin tehtäviin maksettavan erityisen valtionavustuksen säilyttämistä ennallaan. Kuitenkin asetusmuutoksen kanssa samaan aikaan on tarkoitus kehysriihen päätöksen mukaisesti vähentää sosiaalialan osaamiskeskusten rahoituksesta miljoona euroa. Näin ollen, kun Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle maksettava erityinen valtionavustus on 1,5 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä, tarkoittaa se myös Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle maksettavan erityisen valtionavustuksen määrän vähentymistä. Saamelaiskäräjien lausuntokierroksella antaman lausunnon mukaan Posken saamelaisyksikön kannalta aiemmat leikkaukset sosiaalialan osaamiskeskusten rahoitukseen ovat tarkoittaneet sitä, että valtionavustus vuodelle 2024 on noin 33 750 euroa. Tämä mahdollistaa vain yhden osa-aikaisen suunnittelijan palkkauksen 40–50 % työajalla, joka on jo merkittävästi heikentänyt toiminnan mahdollisuuksia. Nyt asetusmuutoksen kanssa samaan aikaan tehtävä rahoituksen leikkaus mahdollistaisi enää yhden määräaikaisen suunnittelijan

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

palkkauksen 20 % työajalla, kun huomioidaan palkkakuluissa myös erilaiset virkaehtosopimusten mukaiset lisät ja korotukset.

Toisaalta osaamiskeskusten rahoitus on ainakin osittain päällekkäistä valtionavustuksen kanssa, jota maksetaan saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen hyvinvointialueille saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi ja kehittämiseksi. Lisäksi järjestämislain 33 §:n mukaan Lapin hyvinvointialueen tehtävänä on tukea saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä koko maassa. Hyvinvointialueiden rahoituksesta annettuun lakiin (617/2021) on sisällytetty yhdeksi rahoituksen määräytymistekijäksi saamenkielisyyttä, joka osoitetaan Lapin hyvinvointialueelle korvaamaan saamelaisten kielellisten oikeuksien turvaamisen aiheuttamaa lisäkustannusta. Näin ollen ensisijainen tapa turvata saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä on Lapin hyvinvointialueen tehtävänä.

Asetusmuutoksella ei puututa saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevaan itsehallinnolliseen asemaan, vaan säädetään sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueista ja säilytetään erityinen valtionavustus Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tarpeellisiin tehtäviin. Asetusmuutoksella ei myöskään vaikutettaisi perustuslain mukaiseen saamelaisten oikeuteen asioida viranomaisessa äidinkielellään. Mikäli Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle maksettavan erityisen valtionavustuksen määrä kasvatettaisiin, tarkoittaisi se rahoituksen vähenemistä muilta sosiaalialan osaamiskeskuksilta ja voisi entisestään lisätä riskiä, että ne eivät selviäisi niiden lakisääteisistä tehtävistä. Lisäksi ruotsinkieliselle sosiaalialan osaamiskeskukselle maksetaan valtionavustuksen kokonaismäärästä osuus, joka vastaa ruotsinkielisen väestön osuutta koko maan väestöstä, joka on noin 5,2 %. Saamelaisia on eri arvioiden mukaan Suomessa noin 10–11 000, joka olisi prosentteina noin 0,2 % luokkaa. Jos näitä ryhmiä pitäisi verrokkina, olisi hyvin vaikea perustella saamenkielisten palvelujen tukemista merkittävästi isommalla prosenttiosuudella rahoituksesta kuin nyt esitettävä 1,5 %. Nyt ehdotuksen mukaan rahoitukseen tehtävät vähennykset kohdentuvat kaikkiin sosiaalialan osaamiskeskuksiin samassa suhteessa, jota tosin toimialuejaon muutos hieman muuttaa suhteessa nykytilanteeseen. Saamelaiskäräjien kanssa on käyty 25.9.2025 saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut.

6 Lausuntopalaute

Luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 4 §:n muuttamisesta saatiin 59 lausuntoa. Lausuntopalaute on luettavissa julkisessa palvelussa osoitteessa <https://stm.fi/hankkeet/tunnuksella/STM047:00/2024>.

Lausunnon antoivat: opetus- ja kulttuuriministeriö, valtiovarainministeriö, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Centria-ammattikorkeakoulu, Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, Etelä-Pohjanmaan liitto, Helsingin kaupunki, Helsingin yliopisto - valtiotieteellinen tiedekunta, HUS Kuntayhtymä, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ISO, Itä-Suomen yliopisto, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylän yliopisto, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy, Kainuun hyvinvointialue, Kainuun liitto, Kajaanin ammattikorkeakoulu Oy, Kanta-Hämeen hyvinvointialue, Karelia Ammattikorkeakoulu Oy, Keski-Suomen hyvinvointialue, Keski-Suomen liitto, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT, Kymenlaakson hyvinvointialue, LAB-ammattikorkeakoulu, Lapin hyvinvointialue ja Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, Lapin yliopisto, Laurea-ammattikorkeakoulu Oy, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, OAMK Oy, Oy Vaasan ammattikorkeakoulu - Vasa yrkeshögskola Ab, Pikassos Oy, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue,

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Pohjois-Savon hyvinvointialue, Päijät-Hämeen hyvinvointialue ja sosiaalialan osaamiskeskus Verso, Saamelaiskäräjät, Satakunnan ammattikorkeakoulu Oy, Satakunnan hyvinvointialue, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan neuvottelukunta, Sosiaalityön tutkimuksen seura, SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry, Suomen Lääkäriliitto - Finlands Läkarförbund, Svenska Finlands folkting, Tampereen ammattikorkeakoulu, Turun ammattikorkeakoulu, Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Socca, Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto, Vantaan ja Keravan hyvinvointialue, Varsinais-Suomen hyvinvointialue, Varsinais-Suomen liitto, Österbottens välfärdsområde - Pohjanmaan hyvinvointialue, Etelä-Karjalan liitto ja Keski-Pohjanmaan liitto.

Valtaosa lausunnonantajista kannatti ja piti tarkoituksenmukaisena koota sosiaalialan osaamiskeskustoiminta hyvinvointialueiden yhteistyöalueille asetusluonnoksen mukaisesti. Uudistuksen myötä toimialueet ovat yhtenevät muiden sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden toimintojen kanssa. Aluejaon nähtiin mahdollistavan selkeämmät yhteistyöaluetasoiset sosiaalihuollon TKKI-rakenteet. Aluejaon nähtiin myös mahdollistavan tiiviimmän yhteistyön TKKI-toiminnassa. Lisäksi muutamassa lausunnossa katsottiin, että muutos voi vahvistaa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon integraatiota.

Uusien osaamiskeskusten vahvuutena nähtiin laaja väestöpohja, joka mahdollistaa kattavammat tutkimus- ja kehittämishankkeet. Tämän lisäksi laaja toiminta-alue mahdollistaa myös vaativien erityiskysymysten tutkimisen sekä esimerkiksi toiminnan keskittämisen. Toisaalta joissakin lausunnoissa katsottiin, että uusi osaamiskeskusten aluejako voi heikentää paikallista ja alueellista asiantuntemusta. Yhdessä lausunnossa myös esitettiin vain yhtä valtakunnallista sosiaalialan osaamiskeskusta.

Valtakunnallisesta ruotsinkielisestä osaamiskeskuksesta lausuneiden osalta valtaosa piti tärkeänä ruotsinkielisen osaamiskeskuksen säilyttämistä. Vain yksittäiset lausunnonantajat eivät kannattaneet ruotsinkielisen osaamiskeskuksen säilyttämistä. Näissä lausunnoissa perustellumpana nähtiin erilaisten kieli- ja kulttuurivähemmistöjen huomioiminen kaikkien osaamiskeskusten toiminnassa.

Lausunnoissa kannatettiin laajasti Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukseksi osoitettavaa erityistä valtionavustusta. Toisaalta huomiota kiinnitettiin erityisen valtionavustuksen määrään, joka voi vaarantaa lakiin perustuvan valtakunnallisen tehtävän hoitamista. Saamelaiskäräjät ehdottivat lausunnossaan siirtymistä kiinteään korvamerkittyyn resurssiin prosenttiosuuden sijaan. Lisäksi joissakin lausunnoissa tuotiin esiin, että erityisen valtionavustuksen perusteita tulisi arvioida tarkemmin, jotta osaamiskeskusten toiminta pystyisi vastaamaan monimuotoistuvan väestön tarpeisiin.

Erityisen valtionavustuksen poistamista pohjoismaisten yhteistyöverkostojen luomiseksi ei kannatettu. Samalla kuitenkin osassa laununtoja todettiin, että asetusmuutoksen kanssa saaman aikaan tehtävän sosiaalialan osaamiskeskusten rahoituksen leikkauksen johdosta erityisen valtionavustuksen kokonaismäärä olisi jatkossa niin pieni, ettei ole tarkoituksenmukaista jatkaa erityistä valtionavustusta.

Valtaosa lausunnonantajista ei kannattanut ehdotettua 1.7.2025 voimaantuloa. Tarkoituksenmukaisempana ajankohtana voimaantulolle pidettiin 1.1.2026. Toisaalta muutamissa lausunnoissa ehdotettua voimaantuloa pidettiin perusteltuna.

Valtaosa lausunnonantajista katsoi, että vaikutuksia ei ole arvioitu riittävällä tavalla. Osa lausunnonantajista katsoi esimerkiksi, että uuden aluejaon vaikutuksia ja kokonaisrahoituksen riittävyyttä ei ole arvioitu riittävästi. Asetusluonnoksessa ei ole arvioitu, miten rahoituksen leikkaus vaikuttaa esimerkiksi osaamiskeskusten lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen. Lisäksi vaikutusten arvioinnissa ei ole arvioitu asetusluonnoksen lyhyt- ja pitkäkestoisia vaikutuksia sosiaalihuollon kehittämiseksi. Lausuntopalautteessa tuotiin myös esille, että sosiaalialan osaamiskeskusten alueelliseen ja paikalliseen ulottuvuuteen tulisi kiinnittää huomiota sekä alueiden erityispiirteiden vaikutukseen yhteistyöaluetasoiisiin osaamiskeskuksiin.

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Suurin osa lausunnonantajista piti ehdotettua osaamiskeskusten valtionavustuksen rahoitusta riittämättömänä. Ongelmallisena pidettiin sitä, että osaamiskeskusten hallinnollinen organisoituminen on kytketty hallituksen kehysriihessä kirjattuun säästötavoitteeseen. Huomiota kiinnitettiin esimerkiksi siihen, että jo nykyinen rahoitustaso on vaikeuttanut lakisääteisistä tehtävistä suoriutumista. Ehdotettu valtionavustuksen leikkaus vähentää merkittävästi osaamiskeskusten toimintamahdollisuuksia sekä vaarantaa entisestään lakisääteisten tehtävien hoitamista. Lausuntopalautteessa tuotiin myös esille, että rahoituksen leikkaus vaikeuttaa uuden osaamiskeskusrakenteen käynnistymistä. Toisaalta joissakin lausunnoissa nähtiin tärkeänä tiivistää yhteistyötä sekä selkeyttää muiden toimijoiden vastuita ja velvollisuuksia, jotta uusilla sosiaalialan osaamiskeskuksilla on edellytykset suoriutua tehtävistään rahoituksen puitteissa.

Valtaosa asiasta lausuneista ei kannattanut määrärahan siirtoa yliopistotasaisen sosiaalityön tutkimusrahoituksesta sosiaalialan osaamiskeskuksille.

Asetusluonnoksen perustelumuiiota muutettiin, täydennettiin ja tarkennettiin lausuntokierroksella saadun palautteen perusteella. Asetusluonnosta ei muutettu palautteen perusteella, sillä valtaosa kannatti asetustalon mukaan toimialuejakoa yhteistyöalueiden mukaisesti. Siirtymäaikaa ei myöskään ehdotettu pidennettäväksi 1.1.2026 saakka, sillä sosiaalialan osaamiskeskusten rahoituksen vähentyessä merkittävästi olisi siirtymäajan pidentäminen vain pidentänyt aikaa, jolloin nykyinen määrä sosiaalialan osaamiskeskuksia jakaisi valtionavustuksen keskenään. Toisaalta siirtymäaikaa ei myöskään ehdotettu aikaistettavan vuoden 2025 alkuun, sillä tällöin sosiaalialan osaamiskeskuksille ei olisi juurikaan jäänyt aikaa muodostua uusien toimialueiden mukaisesti. Asetusluonnoksen perustelumuiiota on täydennetty sekä taloudellisten että muiden vaikutusten osalta. Taloudellisiin vaikutuksiin on täydennetty rahoituksen vähentymisestä seuraavia vaikutuksia, vaikka ne eivät johdukaan asetusmuutoksesta. Muita vaikutusten arviointeja on täydennetty muun muassa alueellisten vaikutusten ja saamenkielisiin sosiaalipalveluihin liittyvien vaikutusten osalta. Myös säännökohtaisia perusteluja on tarkennettu muun muassa yhteistyön osalta sekä ohjauksen ja toimeenpanon seurannan osalta.

7 Säännökohtaiset perustelut

1 §. Osaamiskeskusten toimialueet. Pykälässä säädettäisiin sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueista. Pykälän 1 momentin mukaan sosiaalialan osaamiskeskukset ja niiden toimialueet olisivat seuraavat: 1) Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittäisi Etelä-Suomen yhteistyöalueeseen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetun valtioneuvoston asetuksen (91/2022) 1 §:n mukaan kuuluvat hyvinvointialueet; 2) Länsi-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittäisi Länsi-Suomen yhteistyöalueeseen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan kuuluvat hyvinvointialueet; 3) Sisä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittäisi Sisä-Suomen yhteistyöalueeseen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan kuuluvat hyvinvointialueet; 4) Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittäisi Itä-Suomen yhteistyöalueeseen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan kuuluvat hyvinvointialueet; 5) Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittäisi Pohjois-Suomen yhteistyöalueeseen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan kuuluvat hyvinvointialueet.

Pykälän 2 momentin mukaan edellä 1 momentissa mainittujen osaamiskeskusten ohella toimivan ruotsinkielisen sosiaalialan osaamiskeskuksen toimialue käsittää koko maan. Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 1 §:ssä säädetään jo, että ruotsinkielisen väestön tarpeita varten on lisäksi ruotsinkielinen osaamiskeskus. Tämän vuoksi asetuksessa säädettäisiin ruotsinkielisen sosiaalialan osaamiskeskuksen osalta vain sen toimialueesta.

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Sosiaalialan osaamiskeskukset sijoittuisivat siten, että jatkossa kullakin yhteistyöalueella olisi yksi sosiaalialan osaamiskeskus. Niiden lisäksi olisi yksi ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus, jonka toimialue käsittäisi koko maan.

Järjestämislain 35 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialueiden järjestämisen sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista, kehittämistä ja yhteistyötä varten on viisi sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöaluetta. Kuhunkin yhteistyöalueeseen kuuluvat hyvinvointialueet säädetään valtioneuvoston asetuksella siten, että 34 §:ssä tarkoitetut yliopistollista sairaalaa ylläpitävät hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä kuuluvat kukin eri yhteistyöalueeseen. Yhteistyöalueiden on oltava maantieteellisesti yhtenäisiä sekä alueen väestön sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja tuottamisen, asiakas- ja potilasturvallisuuden ja palvelujen saavutettavuuden kannalta toiminnallisia kokonaisuuksia.

Kuhunkin yhteistyöalueeseen kuuluvista hyvinvointialueista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetulla valtioneuvoston asetuksella. Asetuksen 1 §:n mukaan hyvinvointialueiden järjestämisen sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista, kehittämistä ja yhteistyötä varten olevat yhteistyöalueet ja yhteistyöalueisiin kuuluvat hyvinvointialueet ovat:

- 1) Etelä-Suomen yhteistyöalue: a) Etelä-Karjalan hyvinvointialue; b) Helsingin kaupunki; c) HUS-yhtymä; d) Itä-Uudenmaan hyvinvointialue; e) Keski-Uudenmaan hyvinvointialue; f) Kymenlaakson hyvinvointialue; g) Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue; h) Päijät-Hämeen hyvinvointialue; i) Vantaan ja Keravan hyvinvointialue;
- 2) Itä-Suomen yhteistyöalue: a) Pohjois-Savon hyvinvointialue; b) Keski-Suomen hyvinvointialue; c) Etelä-Savon hyvinvointialue; d) Pohjois-Karjalan hyvinvointialue;
- 3) Sisä-Suomen yhteistyöalue: a) Pirkanmaan hyvinvointialue; b) Kanta-Hämeen hyvinvointialue; c) Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue;
- 4) Länsi-Suomen yhteistyöalue: a) Varsinais-Suomen hyvinvointialue; b) Satakunnan hyvinvointialue; c) Pohjanmaan hyvinvointialue;
- 5) Pohjois-Suomen yhteistyöalue: a) Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue; b) Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue; c) Kainuun hyvinvointialue; d) Lapin hyvinvointialue.

Ehdotettavassa asetusmuutoksessa viitattaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annettuun valtioneuvoston asetukseen kuhunkin yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden osalta. Näin myös mahdolliset muutokset yhteistyöalueiden jakoon tulisivat huomioiduksi sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueissa.

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain mukaan sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan tarkoituksena on luoda ja ylläpitää koko maan kattava alueellinen yhteistyörakenne sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen edistämiseksi sekä sosiaalialan alueellista yhteistyötä edellyttävien erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen turvaamiseksi. Jatkossakin olisi ehdotuksen mukaan tarkoituksena, että sosiaalialan osaamiskeskukset sijoittuisivat koko maan kattavasti yhteistyöalueittain, jonka lisäksi toimisi ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus kattaen koko maan. On sosiaali- ja terveydenhuollon integraationkin näkökulmasta tarkoituksenmukaisempaa, että sosiaalialan osaamiskeskukset sijoittuisivat saman aluejaon mukaisesti kuin on järjestetty muun sosiaalihuollon ja terveydenhuollon yhteistyö. Tämä mahdollistaisi myös tiiviimmän yhteistyön muun sosiaalihuollon toiminnan kanssa.

Asetusmuutoksella määriteltäisiin uudelleen sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueet, mutta asetusmuutoksella ei itsessään perustettaisi uusia tai lakkautettaisi nykyisiä sosiaalialan osaamiskeskuksia. Osaamiskeskusten toiminta perustuisi sopimukseen. Näin ollen uusien sosiaalialan osaamiskeskusten perustamisesta tulisi sopia. Tämän lisäksi olisi sovittava, mitä tapahtuu niille nykyisille osaamiskeskuksille,

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

jotka eivät enää asetusmuutoksen jälkeen jatkaisi toimintaansa kyseisillä alueilla. Selkeyden vuoksi mahdollisesti jäljelle jääviä sosiaalialan osaamiskeskuksia, jotka eivät enää olisi sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaisia sosiaalialan osaamiskeskuksia, ei tulisi enää kutsua sosiaalialan osaamiskeskukseksi.

Uuden toimialuejaottelun mukaisen osaamiskeskuksen voisivat muodostaa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 1 §:n 2 momentin mukaan kunkin toimialueen hyvinvointialueet yhdessä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden sosiaali- ja terveysalan oppilaitosten, maakunnan liittojen, aluehallintovirastojen, järjestöjen ja yritysten sekä muiden sosiaali- ja terveysalalla toimivien eri tahojen kanssa. Edellä kuvattujen tahojen tulisi järjestää uusien osaamiskeskusten osaamiskeskustoiminta ja osaamiskeskusten hallinto keskinäisen sopimuksensa mukaisesti (laki sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta 3 §). Hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta ja sosiaalihuoltolain 52 §:n kumoamisesta on todettu, että käytännössä osaamiskeskustoiminta ja keskuksen hallinto voidaan järjestää joko erillisen oikeushenkilön muotoon tai sopimus pohjaisella mallilla. Alueellisiin tarpeisiin pohjautuva verkostomainen yhteistyö voidaan organisoida eri tavoin siten, että hallinto voidaan pitää kevyenä. Osaamiskeskustoiminnassa ja osaamiskeskuksia muodostamassa mukana olevat edellä kuvatut tahot voivat perustaa osaamiskeskuksen toimintaa varten esimerkiksi osakeyhtiön, yhdistyksen tai muun yksityisoikeudellisen yhteisön. Mitään yhteisömuotoa ei aseteta tässä suhteessa erityisasemaan, vaan sanottujen tahojen tulisi itse arvioida eri yhteisömuotojen käytännön toimivuutta osaamiskeskustoiminnan näkökulmasta. (HE 154/2001 vp, s. 17) Osaamiskeskusten on hyödyllistä tehdä tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden ja toisten sosiaalialan osaamiskeskusten sekä esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Osaamiskeskustoiminta ja osaamiskeskuksen hallinto voitaisiin järjestää myös sopimus pohjaisella mallilla. Tässä mallissa osaamiskeskuksen muodostavat eri tahot sopisivat keskenään tarkemmin osaamiskeskuksen päätöksenteosta ja hallinnon järjestämisestä. Käytännössä sopimuksessa olisi otettava kantaa useisiin keskuksen käytännön toiminnan kannalta tärkeisiin kysymyksiin, joten sopimuksen sisältöön, muotoiluun ja tarkkuuteen olisi syytä kiinnittää riittävää huomiota. Osana hallinnon järjestämistä koskevaa sopimusta tulisi aina sopia esimerkiksi siitä, miten osaamiskeskukseen otettaisiin mukaan uusia tahoja sekä miten ja millaisin vastuunalaisuuksin tai muin ehdoin voi tapahtua osaamiskeskuksesta eroaminen tai erotetuksi tuleminen. Myös sopimus pohjainen malli edellyttää käytännössä sitä, että tietyt osaamiskeskuksen toiminnot on järjestettävä erillisen oikeushenkilön nimissä. Näitä toimintoja olisivat ainakin osaamiskeskuksen henkilöstön palvelussuhteiden solmiminen (4 §) sekä valtionavustuksen vastaanottamiseen, käyttöön ja valvontaan liittyvät tehtävät (6 ja 7 §). (HE 154/2001 vp, s. 17)

Samaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden on tehtävä yhteistyösopimus, jossa tulee sopia koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnan toteuttamisesta sekä yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen koordinaatio-, ohjaus- ja neuvontatehtävistä näissä toiminnoissa. Yliopistollista sairaalaaan ylläpitävän hyvinvointialueen koordinaativastuu olisi hyvä myös huomioida sosiaalialan osaamiskeskuksia organisoitaessa.

Uusien perussopimusten laadinnassa olisi luotava siirtymäratkaisut sille, miten aiemman toiminnan eli nykyisten sosiaalialan osaamiskeskusten omaisuus, henkilöstö, velvoitteet, sopimukset, tehtävät, hankkeet ja muu toiminta siirtyisi uusille osaamiskeskuksille käytettävissä olevan rahoituksen puitteissa. Nykyisissä sosiaalialan osaamiskeskuksissa työskentelee osaavaa henkilöstöä niin vakituisissa kuin määräaikaisissa tehtävissä. Osaamiskeskuksilla on myös käynnissä esimerkiksi hankkeita, jotka voivat olla monivuotisia.

On mahdollista, että asetuksen voimaantulon jälkeen jotkin nykyisistä sosiaalialan osaamiskeskuksista jatkaisivat toimintaansa ja uuden toimialuejaottelun mukainen uusi sosiaalialan osaamiskeskus perustettaisiin olemassa olevan sosiaalialan osaamiskeskuksen pohjalle. Toisaalta ei myöskään ole estettä

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

sille, että nykyiset osaamiskeskukset jatkaisivat toimintaansa, vaikka ne eivät olisi enää sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaisia sosiaalialan osaamiskeskuksia. Tällöin kyseinen sosiaalialan osaamiskeskus ei kuitenkaan enää olisi sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen mukainen sosiaalialan osaamiskeskus eikä se voisi saada myöskään sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain mukaista valtionavustusta toimintaansa.

Sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueiden muutoksen toimeenpano tulisi tapahtumaan tiukassa aikataulussa. Asetusmuutoksen toimeenpanon onnistumisen kannalta on tärkeää tarjota siihen sosiaali- ja terveysministeriöstä tukea ja ohjausta. Lisäksi asetusmuutoksen sekä siitä irrallisen tapahtuvan rahoituksen vähenemisen vaikutuksia on tarpeen seurata. Jatkossa on syytä myös arvioida asetusmuutoksen tarjoamat mahdollisuudet sekä rahoituksen vaikutukset suhteessa sosiaalialan osaamiskeskusten lakisääteisiin tehtäviin ja arvioida näistä johtuvat mahdolliset muutos- sekä kehittämistarpeet. Myös mahdollista tarvetta sosiaalialan osaamiskeskusten hallinnon järjestämistavan yhdenmukaistamiseen voidaan tässä yhteydessä arvioida.

4 §. Erityisen valtionavustuksen osuus. Erityisenä valtionavustuksena maksettaisiin 1,5 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuselle saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tarpeellisiin tehtäviin.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus sopivat keskenään tarkemmin valtionavustuksen käytöstä.

Sosiaalialan osaamiskeskuksista annetun lain 6 §:n mukaan osaamiskeskustoiminnan tukemiseksi suoritetaan valtionavustusta. Valtionavustus maksetaan sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 3 §:ssä tarkoitetun sopimuksen mukaisesti määräytyvälle oikeushenkilölle.

Valtionavustuksen yleisiä määräytymisperusteita ovat kunkin osaamiskeskuksen toimialueen asukasluvu ja pinta-ala. Ruotsinkieliselle osaamiskeskuselle suoritettavan valtionavustuksen määräytymisperusteena on kuitenkin ruotsinkielisen väestön osuus koko maan väestöstä. Yhdelle tai useammalle osaamiskeskuselle voidaan lisäksi myöntää erityistä valtionavustusta sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun tai muun valtakunnallisen erityistehtävän suorittamiseksi.

Valtionavustuksen määräytymisperusteiden keskinäisistä painokertoimista, ruotsinkielisen osaamiskeskuksen valtionavustuksen osuudesta sekä erityisen valtionavustuksen osuudesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Aiemmin erityisenä valtionavustuksena on maksettu sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan 0,75 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskuselle pohjoismaisten yhteistyöverkoston luomiseksi kaikkien osaamiskeskusten käyttöön. Hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta ja sosiaalihuoltolain 52 §:n kumoamisesta mukaan erillinen määräraha myönnettiin saamenkielisten huomioimiselle osaamiskeskuksen valmistelussa lisäksi pohjoismaisen yhteistyöverkoston rakentamiseen (HE 154/2001 vp, s. 20). Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annettu laki ja valtioneuvoston asetus tulivat voimaan 1.1.2002. Näin ollen on perusteltua, että erityistä valtionavustusta ei maksettaisi enää pohjoismaisten yhteistyöverkoston luomista varten. Lisäksi valtionavustuksen kokonaismäärän ollessa vähäinen, ei sen pilkkomista katsottaisi tarpeelliseksi.

Pykälän otsikkoa muutettaisiin myös vastaamaan paremmin pykälän sisältöä ja asetuksenantovaltuutta.

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2025.

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Ennen asetusmuutoksen voimaantuloa voidaan ryhtyä muutoksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin. Tällaisia toimenpiteitä voisivat olla esimerkiksi uusien sosiaalialan osaamiskeskusten perussopimusten valmistelu ja laadinta.

Valtioneuvoston asetus

sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 4 §:n muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (1411/2001) 1 ja 4 §, sellaisena kuin niistä on 1 § osaksi asetuksessa 1248/2022, seuraavasti:

1 §

Osaamiskeskusten toimialueet

Sosiaalialan osaamiskeskukset ja niiden toimialueet ovat seuraavat:

- 1) Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Etelä-Suomen yhteistyöalueeseen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetun valtioneuvoston asetuksen (91/2022) 1 §:n mukaan kuuluvat hyvinvointialueet;
 - 2) Länsi-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Länsi-Suomen yhteistyöalueeseen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan kuuluvat hyvinvointialueet;
 - 3) Sisä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Sisä-Suomen yhteistyöalueeseen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan kuuluvat hyvinvointialueet;
 - 4) Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Itä-Suomen yhteistyöalueeseen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan kuuluvat hyvinvointialueet;
 - 5) Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Pohjois-Suomen yhteistyöalueeseen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan kuuluvat hyvinvointialueet.
- Edellä 1 momentissa mainittujen osaamiskeskusten ohella toimivan ruotsinkielisen sosiaalialan osaamiskeskuksen toimialue käsittää koko maan.

4 §

Erityisen valtionavustuksen osuus

Erityisenä valtionavustuksena maksetaan 1,5 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tarpeellisiin tehtäviin.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus sopivat keskenään tarkemmin valtionavustuksen käytöstä.

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2025.

Helsingissä 31.10.2024

Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

Statsrådets förordning

om ändring av 1 och 4 § i statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området

I enlighet med statsrådets beslut
ändras i statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området (1411/2001) 1 och 4 §, av dem 1 § sådan den lyder delvis ändrad i förordning 1248/2022, som följer:

1 §

Kompetenscentrumens verksamhetsområden

Kompetenscentrum inom det sociala området och deras verksamhetsområden är följande:

1) Södra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området, som omfattar de välfärdsområden som hör till Södra Finlands samarbetsområde enligt 1 § i statsrådets förordning om samarbetsområdena för social- och hälsovården (91/2022),

2) Västra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området, som omfattar de välfärdsområden som hör till Västra Finlands samarbetsområde enligt 1 § i statsrådets förordning om samarbetsområdena för social- och hälsovården,

3) Inre Finlands kompetenscentrum inom det sociala området, som omfattar de välfärdsområden som hör till Inre Finlands samarbetsområde enligt 1 § i statsrådets förordning om samarbetsområdena för social- och hälsovården,

4) Östra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området, som omfattar de välfärdsområden som hör till Östra Finlands samarbetsområde enligt 1 § i statsrådets förordning om samarbetsområdena för social- och hälsovården,

5) Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området, som omfattar de välfärdsområden som hör till Norra Finlands samarbetsområde enligt 1 § i statsrådets förordning om samarbetsområdena för social- och hälsovården.

Verksamhetsområdet för det svenskspråkiga kompetenscentrum inom det sociala området som är verksamt jämsides med de kompetenscentrum som nämns i 1 mom. omfattar hela landet.

4 §

Andelen särskilt statsunderstöd

I särskilt statsunderstöd betalas 1,5 procent av statsunderstödet totala belopp till Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området för uppgifter som behövs för att beakta den samiskspråkiga befolkningens servicebehov.

Social- och hälsovårdsministeriet och Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området avtalar sinsemellan närmare om användningen av statsunderstödet.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2025.

Helsingfors den 31 oktober 2024

Social och hälsovårdsminister Kaisa Juuso

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Statsrådets förordning om ändring av 1 och 4 § i statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området

1 Huvudsakligt innehåll

Syftet är att genom en ändring av 1 och 4 § i statsrådets förordning om ändring av statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området är att ändra antalet kompetenscentrum och deras verksamhetsområden så att varje samarbetsområde som avses i 35 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård (612/2021, nedan *lagen om ordnande*) har ett kompetenscentrum inom det sociala området. Utöver dem finns det ett svenskspråkigt kompetenscentrum inom det sociala området vars verksamhetsområde omfattar hela landet.

Som särskilt statsunderstöd betalas framöver dessutom endast 1,5 procent av det totala statsunderstödet till Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området för att beakta den samiska befolkningens servicebehov. Utöver det som konstaterats ovan föreslås att det nuvarande särskilda statsunderstödet på 0,75 procent av det totala beloppet av statsunderstöd till de österbottniska landskapens kompetenscentrum inom det sociala området för upprättande av nordiska samarbetsnätverk för samtliga kompetenscentrums bruk ska slopas.

Den föreslagna förordningen avses träda i kraft den 1 juli 2025.

2 Bakgrund och bemyndiganden

Bakgrund

Enligt lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området (1230/2001) är syftet med kompetenscentrumverksamheten inom det sociala området att skapa och upprätthålla en regional samarbetsstruktur som täcker hela landet i avsikt att främja baskompetensen och specialkompetensen inom det sociala området samt säkerställa specialservice och specialisttjänster som kräver specialkompetens och förutsätter samarbete på regional nivå inom det sociala området. För verksamheten ansvarar regionala kompetenscentrum inom det sociala området, vilkas verksamhetsområden omfattar välfärdsområdena. Dessutom finns det svenskspråkiga kompetenscentrumet inom det sociala området vars verksamhetsområde omfattar hela landet. Närmare bestämmelser om kompetenscentrumen och deras verksamhetsområden utfärdas genom förordning av statsrådet.

För närvarande finns det nio kompetenscentrum inom det sociala området, av vilka Södra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området har indelats i två enheter genom avtal.

Statsminister Petteri Orpos regering har enats om en plan för de offentliga finanserna 2025–2028. Regeringen har fattat beslut som ska förbättra hållbarheten i de offentliga finanserna och skapa förutsättningar för att stoppa skuldsättningen. Regeringen har strävat efter att hitta lösningar som tryggar arbete, säkerhet och kompetens, som är centrala med tanke på framtida välfärd. Regeringen har sett till att besluten är rättvisa. I statsbudgeten 2024 har 2 250 000 euro beviljats för moment 33.60.63 statsunderstöd för verksamheten vid kompetenscentrum inom det sociala området (fast anslag). I ramförhandlingarna har man beslutat att skära ner anslaget för moment 33.60.63 med 1 miljon euro från och med 2025. Samtidigt

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

minskas antalet kompetenscentrum inom det sociala området till 5–6. Avsikten är att bevara det svenskspråkiga kompetenscentrumet.

Bemyndiganden

Enligt 1 § 1 mom. i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området utfärdas närmare bestämmelser om kompetenscentrumen och deras verksamhetsområden genom förordning av statsrådet. Enligt 6 § 4 mom. i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området bestäms de inbördes vägdade koefficienterna för grunderna för bestämmandet av statsunderstödet, andelen statsunderstöd till det svenskspråkiga kompetenscentrumet samt andelen särskilt statsunderstöd närmare genom förordning av statsrådet.

3 Beredning

Detta förslag till förordning har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet. Förslaget baserar sig på regeringens beslut vid ramförhandlingarna. Det brådskande beredningsschemat har inte möjliggjort arbetsgruppsarbete eller inhämtande av separata utredningar vid den grundläggande beredningen av förordningen. Vid beredningen har social- och hälsovårdsministeriet utnyttjat befintligt informationsmaterial och information som inhämtats genom informationsförfrågan till kompetenscentrumen inom det sociala området. Vid beredningen utnyttjades dessutom Nordic Healthcare Groups slutrapport om kompetenscentrumen inom det sociala området i social- och hälsovårdsreformen från 2022. I synnerhet när det gäller den föreslagna ändringen av grunden för det särskilda statsunderstödet har delegationen för kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området hörts.

Remissförfarande ordnades om förslaget till ändring av förordningen 26.6.2024–13.8.2024. 59 parter gav utlåtanden. Utlåtandena och beaktandet av dem behandlas närmare i avsnitt 6 i motiveringspromemorian.

Beredningshandlingarna om förslaget till ändring av förordningen finns allmänt tillgängliga på <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM047:00/2024> med beteckningen STM047:00/2024.

4 Nuläge och de viktigaste förslagen

Nuläge

Kompetenscentrumens verksamhetsområden och uppgifter

Bestämmelser om kompetenscentrumen inom det sociala området och deras verksamhet finns i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området och Statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området (1411/2001).

Enligt 1 § i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området är syftet med kompetenscentrumverksamheten inom det sociala området att skapa och upprätthålla en regional samarbetsstruktur som täcker hela landet i avsikt att främja baskompetensen och specialkompetensen inom det sociala området samt säkerställa specialservice och specialisttjänster som kräver specialkompetens och förutsätter samarbete på regional nivå inom det sociala området. För verksamheten ansvarar regionala kompetenscentrum inom det sociala området (kompetenscentrum), vilkas verksamhetsområden omfattar välfärdsområdena. Dessutom finns det för den svenskspråkiga befolkningens behov ett svenskspråkigt kompetenscentrum. Närmare bestämmelser om kompetenscentrumen och deras verksamhetsområden utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt 2 mom. i samma paragraf kan kompetenscentrum bildas av välfärdsområdena inom sina respektive verksamhetsområden tillsammans med universitet, yrkeshögskolor och andra läroanstalter inom området

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

för social- och hälsovård, förbund på landskapsnivå, regionförvaltningsverk, organisationer och företag samt andra parter som är verksamma inom social- och hälsovården.

I 1 § statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området (1411/2001) föreskrivs om kompetenscentrumens verksamhetsområden. Kompetenscentrum inom det sociala området och deras verksamhetsområden är följande: 1) Södra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området omfattar Östra Nylands välfärdsområde, Mellersta Nylands välfärdsområde, Västra Nylands välfärdsområde, Vanda och Kervo välfärdsområde samt Päijänne-Tavastlands välfärdsområde, 2) Egentliga Finlands kompetenscentrum inom det sociala området omfattar Egentliga Finlands välfärdsområde, 3) Sydöstra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området omfattar Kymmenedalens välfärdsområde och Södra Karelen välfärdsområde, 4) Kompetenscentrumet inom det sociala området i Tavastland och Satakunta omfattar Egentliga Tavastlands välfärdsområde, Birkalands välfärdsområde och Satakunta välfärdsområde, 5) De österbottniska landskapens kompetenscentrum inom det sociala området omfattar Södra Österbottens välfärdsområde, Mellersta Österbottens välfärdsområde och Österbottens välfärdsområde, 6) Mellersta Finlands kompetenscentrum inom det sociala området omfattar Mellersta Finlands välfärdsområde, 7) Östra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området omfattar Södra Savolax välfärdsområde, Norra Savolax välfärdsområde, Norra Karelen välfärdsområde och Kajanalands välfärdsområde, samt 8) Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området omfattar Norra Österbottens välfärdsområde och Lapplands välfärdsområde. Utöver de ovan nämnda finns det finlandssvenska kompetenscentrumet inom det sociala området vars verksamhetsområde omfattar hela landet.

För närvarande finns det nio kompetenscentrum inom det sociala området, av vilka Södra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området har indelats i två enheter genom avtal. Således finns det för närvarande sammanlagt tio kompetenscentrum inom det sociala området. Helsingfors stad har hört till Södra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området.

Enligt 2 § i lagen har ett kompetenscentrum till uppgift att inom sitt verksamhetsområde säkerställa 1) utvecklandet och förmedlingen av den sakkunskap som behövs inom det sociala området, 2) utvecklandet av bastjänster samt utvecklandet och förmedlingen av specialservice och specialisttjänster som kräver specialkompetens, 3) en mångsidig växelverkan mellan grundutbildningen, påbyggnadsutbildningen och fortbildningen och det praktiska arbetet inom det sociala området, 4) genomförandet av forsknings-, försöks- och utvecklingsverksamheten inom det sociala området, samt 5) genomförandet av andra uppgifter som tjänar det syfte som anges i 1 § 1 mom.

Till kompetenscentrumens uppgifter hör dessutom att säkerställa att specialservice och specialisttjänster som kräver specialkompetens och som förutsätter ett riksomfattande befolkningsunderlag utvecklas och förmedlas enligt en arbetsfördelning som avtalas separat i den delegation som avses i 5 §.

Kompetenscentrumen ska delta i utvecklingen av barndagvården och småbarnsfostran som en del av sina uppgifter enligt 2 § 1 mom. i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området, när verksamheten gäller att främja barns, unga personers och familjers välmående eller att utveckla tjänsterna.

Kompetenscentrumen inom det sociala området utvecklar tillsammans regionens välfärdsområden och andra aktörer socialvårdsservicen samt bedriver forsknings-, försöks- och utvecklingsverksamhet för att tillhandahålla specialservice och specialisttjänster. De verkar aktivt även i det regionala genomförandet av nationella program samt deltar i beredningen av lagstiftning och det regionala genomförandet av den.

I anslutning till reformen av välfärdsområdena ändrades regleringen av kompetenscentrumen inom det sociala området genom den så kallade Sote 100-lagen, enligt vilken välfärdsområdena blev centrala aktörer i organiseringen av verksamheten. Ändringen har säkerställt kopplingen av verksamheten i

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

kompetenscentrumen inom det sociala området till välfärdsområdena och i högre grad införlivat dem i välfärdsområdenas utbildnings-, forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet (nedan FUUI-verksamhet). Ändringen i samband med Sote 100-lagen gör det också möjligt för kompetenscentrumen inom det sociala området att som en aktör delta i den forsknings- och utvecklingshelhet inom social- och hälsovården som bildas i välfärds- och samarbetsområdena. De tidigare FUUI-strukturerna har nästan enbart fokuserat utveckling av hälsovården, och FUUI-strukturer har inte förekommit för socialvården.

Kompetenscentrumens administration

Om ordnande av kompetenscentrumverksamhet och kompetenscentrumens administration föreskrivs i 3 § i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området, enligt vars 1 mom.

kompetenscentrumverksamheten och kompetenscentrumens administration ordnas i enlighet med ett inbördes avtal mellan de i 1 § 2 mom. avsedda parter som bildar ett kompetenscentrum.

Om inte något annat avtalas med stöd av 1 mom., tillämpas 52 § socialvårdslagen (710/1982) dock fortfarande på anordnande av utbildning inom socialvården. Enligt 52 § i socialvårdslagen kan ett välfärdsområde och en läroanstalt eller högskola som ansvarar för utbildningen av socialvårdspersonal komma överens om utnyttjande av socialvårdens verksamhetsenheter för anordnande av socialvårdsutbildning.

I praktiken kan kompetenscentrumverksamhet och centrumets administration ordnas antingen i form av en separat juridisk person eller en avtalsbaserad modell. Nordic Healthcare Group genomförde våren 2022 en oberoende utredning av nuläget för kompetenscentrumen inom det sociala området och kartlade perspektiv ur säkerställandet av övergången på grund av social- och hälsovårdsreformen och lagberedningen. Enligt utredningens slutrapport har de nuvarande kompetenscentrumen inom det sociala området varierande administrativa former: icke-vinstsyftande aktiebolag, föreningsbaserade lösningar, avtalsbaserade lösningar och kompetenscentrum som verkar i anslutning till välfärdsområden. Följande kompetenscentrum inom det sociala området verkar som aktiebolag: Ab Det finlandssvenska kompetenscentrumet inom det sociala området – FSKC Oy, Pikassos Oy och Socom Oy. Sosiaalialan osaamiskeskus Verso verkar i anslutning Päijänne-Tavastlands välfärdsområde, Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Vasso i anslutning till Egentliga Finlands välfärdsområde och Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus KOSKE i anslutning till Mellersta Finlands välfärdsområde. Bakom ISO finns en icke-vinstsyftande förening i vilken alla välfärdsområden inom verksamhetsområdet är medlemmar. POSKE och Socca är avtalsbaserade organisationer. Den administrativa modellen för SOnet BOTNIA är en avtalsbaserad nätverksorganisation¹.

Enligt Nordic Healthcare Groups utredning från 2022 var årsbudgeten för alla kompetenscentrum inom det sociala området cirka 13 000 000 euro. Staten betalade cirka 3 350 000 euro och kommunerna 980 000 euro till kompetenscentrumen inom det sociala området. Kompetenscentrumen beviljades cirka 6 740 000 euro i projektfinansiering. För serviceproduktion beviljades kompetenscentrumen sammanlagt cirka 1 780 000 euro. Den totala finansieringen mellan kompetenscentrumen varierar mellan 300 000 och 2 000 000 euro.² Det gäller dock att notera att finansieringsunderlaget för de sociala kompetenscentrumen har förändrats sedan utredningen blev klar. Efter att socialombudens verksamhet inom många områden

¹ Nordic Healthcare Group, Sosiaalialan osaamiskeskukset soteuudistuksessa, Organisoituminen, tehtävät ja hallinto, Loppuraportti 3.6.2022 samt informationsförfrågan till kompetenscentrum inom det sociala området 7.5.2024.

² Nordic Healthcare Group, Sosiaalialan osaamiskeskukset soteuudistuksessa, Organisoituminen, tehtävät ja hallinto, Loppuraportti 3.6.2022

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

överfördes till välfärdsområdenas egen verksamhet har intäkterna från serviceverksamheten minskat kraftigt eller helt uteblivit från finansieringen av de sociala kompetenscentrumen. Dessutom har det till en viss del funnits mindre medel tillgängliga för projektfinansiering sedan utredningen blev klar. I utredningen beskrivs inte heller nämnvärt det arbete som utförs för att ta hänsyn till servicebehoven hos den samiskspråkiga befolkningen vid Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området.

Enligt finansieringsnivån 2024 varierar det kompetenscentrumspecifika statsunderstödet, som beror på befolkningsmängden och verksamhetsområdets areal, mellan 112 000 och 657 000 euro.

Personal och åtaganden

Enligt 4 § i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området ska det för kompetenscentrumverksamheten finnas en chef som valts i enlighet med det avtal som nämns i 3 § och annan personal som behövs för genomförande av verksamheten. Inom personalen ska tillräcklig vetenskaplig kompetens, sakkunskap i frågor som ansluter sig till utvecklandet av det sociala området samt erfarenhet av administrativa uppgifter vara företrädda. Personalen kan således vara anställda antingen direkt av ett kompetenscentrum som organiserats som en juridisk person eller en part som bildar ett kompetenscentrum enligt 1 § 2 mom. i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området. Syftet är att det föreslagna statsunderstödet enligt 6 § i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området främst ska riktas till löner för fastanställd personal. (RP 154/2001 rd, s. 18).

Enligt Nordic Healthcare Groups utredning varierar kompetenscentrumens personalstorlek avsevärt. Kompetenscentrumen inom det sociala området har ofta fler projektanställda än fastanställda. Enligt Nordic Healthcare Groups utredning och informationsförfrågan i maj 2024 har alla kompetenscentrum inom det sociala området 150 anställda. Siffran omfattar både fastanställda och projektarbetare. Vissa kompetenscentrum inom det sociala området hade endast fyra anställda medan några hade närmare 20 eller fler.³

De befintliga kompetenscentrumen inom det sociala området har utöver personal olika slags överenskomna och planerade projekt. En del av de pågående projekten är flera år långa. Dessutom har kompetenscentrumen olika slags avtal. Kompetenscentrumen har till exempel upphandlingsavtal om sakkunnigarbete och försäljningsavtal om sakkunnigtjänster samt hyresavtal, leasingavtal om utrustning samt avtal om bokföring och företagshälsövård. Vissa avtal är fleråriga. Kompetenscentrumen inom det sociala området är också parter i avtal som gäller social- och hälsovårdens samarbetsområden.

Delegationen för kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området

Enligt 5 § i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området finns i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet en delegation för kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området, vilken tillsätts av statsrådet för fyra år i sänder. Delegationen har till uppgift att dra upp riktlinjer på riksnivå för kompetenscentrumverksamheten, se till att en överenskommelse ingås om varje kompetenscentrums särskilda insatsområden samt också i övrigt samordna och stöda kompetenscentrumens verksamhet. Delegationen ska också genom att ge utlåtanden, eller på annat sätt, ta ställning till principiellt viktiga frågor som gäller kompetenscentrumverksamheten eller kompetenscentrumens administration samt vid behov lägga fram förslag till utveckling av lagstiftningen.

³ Nordic Healthcare Group, Sosiaalialan osaamiskeskukset soteuudistuksessa, Organisoituminen, tehtävät ja hallinto, Loppuraportti 3.6.2022 och informationsförfrågan till kompetenscentrumen inom det sociala området 7.5.2024

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Enligt paragrafens 2 mom. ska delegationen vidare komma överens om arbetsfördelningen i anslutning till säkerställandet av specialservice och specialisttjänster som förutsätter specialkompetens och riksomfattande befolkningsunderlag samt sköta utvecklandet av avtals- och finansieringsförfaranden i samband med anordnandet och produktionen av denna service.

Enligt paragrafens 3 mom. bestäms närmare om delegationens sammansättning och uppgifter genom förordning av statsrådet.

Enligt 2 § i statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området sköter delegationen för kompetenscentrumverksamheten utöver de uppgifter som bestäms i 5 § lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området även de uppgifter som bestäms särskilt i det beslut om tillsättande av delegationen som fattas av statsrådet.

Enligt paragrafens 2 mom. hör till delegationen utöver en företrädare för vart och ett av de kompetenscentrum som nämns i 1 § även företrädare för social- och hälsovårdsministeriet, undervisningsministeriet, Institutet för hälsa och välfärd, Finlands Kommunförbund och centrala riksomfattande organisationer inom det sociala området. I delegationen ingår dessutom företrädare för läroanstalterna inom det sociala området och regionförvaltningsverken.

Enligt paragrafens 3 mom. tillsätts delegationen för fyra kalenderår i sänder. Den nuvarande delegationen för kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området har tillsatts för mandatperioden 1.3.2022–31.12.2025.

Grunderna för bestämmande av statsunderstöd

Enligt 6 § i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området betalas statsunderstöd till stöd för kompetenscentrumverksamheten. Statsunderstöd betalas till en juridisk person som bestäms i enlighet med det avtal som avses i 3 § i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området.

De allmänna grunderna för bestämmandet av statsunderstödet är varje kompetenscentrums invånarantal och areal. Grunden för bestämmande av det statsunderstöd som betalas till det svenskspråkiga kompetenscentrumet är dock den svenskspråkiga befolkningens andel av hela landets befolkning. Ett eller flera kompetenscentrum kan dessutom beviljas ett särskilt statsunderstöd för genomförande av en sådan riksomfattande specialuppgift som avses i 2 § 2 mom. eller någon annan riksomfattande specialuppgift.

Om de inbördes vägda koefficienterna för grunderna för bestämmandet av statsunderstödet, andelen statsunderstöd till det svenskspråkiga kompetenscentrumet samt andelen särskilt statsunderstöd bestäms närmare genom förordning av statsrådet.

Enligt 3 § i statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området fördelas statsunderstödet för de finska kompetenscentrumen på grundval av invånarantalet i och arealen för varje kompetenscentrums verksamhetsområde. Enligt dessa bestämningsgrunder betalas till dem det totala beloppet av statsunderstöd minskat med den andel statsunderstöd som betalas till Det finlandssvenska kompetenscentrumet inom det sociala området enligt 2 mom. samt den andel särskilt statsunderstöd som betalas enligt 4 §. De inbördes viktcoeffienterna för grunderna för bestämmandet av statsunderstöd fastställs så att av statsunderstödet 80 procent betalas på grundval av invånarantalet och 20 procent på grundval av arealen.

I 4 § i statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området föreskrivs om grunderna för särskilt statsunderstöd. I särskilt statsunderstöd betalas 1) 0,75 procent av det totala beloppet av statsunderstöd till de österbottniska landskapens kompetenscentrum inom det sociala området för upprättande av nordiska samarbetsnätverk för samtliga kompetenscentrums bruk samt 2) 1,5 procent av det totala beloppet av statsunderstöd till Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området för

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

uppgifter som är nödvändiga med tanke på beaktandet av den samiskspråkiga befolkningens servicebehov. När specialuppgifterna fastställs ska delegationen för kompetenscentrumverksamheten inom det sociala området höras enligt regeringens proposition (RP 154/2001 rd, s. 20).

Enligt paragrafens 2 mom. avtalar social- och hälsovårdsministeriet och de kompetenscentrum som avses i 1 mom. sinsemellan närmare om användningen av statsunderstödet.

I 7 § i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området föreskrivs dessutom om procedurbestämmelser som gäller statsunderstödet.

Utöver med statsunderstödet finansierar kompetenscentrumen dessutom sin verksamhet med de avgifter som flyter in för de sakkunnigtjänster som de säljer. Inom vissa områden finansierar välfärdsområdena kompetenscentrumens verksamhet med särskilda finansieringsandelar.

Ordnanande av utbildning och forskning inom välfärdsområdena och samarbetsområdena

I 32 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård föreskrivs om utbildning, forskning, utveckling och innovation inom social- och hälsovården i välfärdsområdet. Enligt 32 § i lagen om ordnande ansvarar välfärdsområdet inom sitt område för utbildnings-, forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamheten inom sitt uppgiftsområde med beaktande av de riksomfattande målen för social- och hälsovården. Dessutom samordnar och styr välfärdsområdet bland annat det integrerade utvecklingsarbetet inom tjänsteproduktionen samt deltar i det nationella och regionala arbetet för att utveckla social- och hälsovården och samarbetar med kommunerna och med organisationer som bedriver utbildnings-, utvecklings- och forskningsverksamhet.

Enligt 36 § i lagen om ordnande ska de välfärdsområden som hör till samma samarbetsområde för social- och hälsovården för varje fullmäktigeperiod ingå ett samarbetsavtal. Syftet med samarbetsavtalet är att säkerställa arbetsfördelningen, samarbetet och samordningen mellan de välfärdsområden som ingår i samarbetsområdet. I samarbetsavtalet ska välfärdsområdena avtala om bland annat genomförandet av utbildnings-, forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamheten samt samordnings-, styrnings- och rådgivningsuppgifterna rörande dessa funktioner hos det välfärdsområde som är huvudman för ett universitetssjukhus.

Enligt 3 § i statsrådets förordning om innehållet i och beredningen av samarbetsavtal mellan välfärdsområden (309/2023) ska det utöver vad som föreskrivs i 36 § 3 mom. 7 punkten i lagen om ordnande av social- och hälsovård i samarbetsavtalet som en del av den strategiska plan som avses i den punkten och genomförandet av planen avtalas om bland annat samordning av verksamheten och målen för de kompetenscentrum inom det sociala området som avses i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området och som är verksamma i samarbetsområdet till en helhet som stöder hela samarbetsområdet och välfärdsområdenas verksamhet. Enligt paragrafens 3 mom. ska välfärdsområdena i Norra Finlands samarbetsområde avtala om samarbete vid utvecklandet av samiskspråkiga social- och hälsovårdstjänster med beaktande av den riksomfattande utvecklingsuppgift för Lapplands välfärdsområde som avses i 33 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård samt de uppgifter som avses i 4 § 1 mom. 2 punkten i statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området. Enligt paragrafens 4 mom. ska tvåspråkiga välfärdsområden avtala om samarbete vid utvecklandet av svenskspråkiga social- och hälsovårdstjänster med beaktande av den riksomfattande utvecklingsuppgift för Västra Nylands välfärdsområde som avses i 33 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård och uppgifterna för Det finlandssvenska kompetenscentrumet inom det sociala området, som avses i 1 § 2 mom. i statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området.

I riksdagens svar (RSv 111/2021 rd — RP 241/2020 rd) på regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om inrättande av välfärdsområden och om en reform av ordnandet av social- och

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

hälsovården och räddningsväsendet samt till lämnande av underrättelse enligt artiklarna 12 och 13 i Europeiska stadgan om lokal självstyrelse godkände riksdagens bland annat ett uttalande (uttalande 9), enligt vilket riksdagen förutsätter att nivån på forskningsfinansieringen inom socialvården tryggas och att det inom socialvården skapas verksamhetsstrukturer som motsvarar universitetssjukhusen och som stöder utvecklingen av tjänster, forskningen och utbildningen.

De viktigaste förslagen

Syftet med statsrådets förordning om ändring av 1 och 4 § i statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området är att ändra antalet kompetenscentrum och deras verksamhetsområden så att varje samarbetsområde framöver ska ha ett kompetenscentrum inom det sociala området. Utöver dem finns det ett svenskspråkigt kompetenscentrum inom det sociala området vars verksamhetsområde omfattar hela landet.

Som särskilt statsunderstöd betalas framöver dessutom 1,5 procent av det totala statsunderstödet till Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området för att beakta den samiska befolkningens servicebehov. Utöver det som konstaterats ovan föreslås att det nuvarande särskilda statsunderstödet på 0,75 procent av det totala beloppet av statsunderstöd till de österbottniska landskapens kompetenscentrum inom det sociala området för upprättande av nordiska samarbetsnätverk för samtliga kompetenscentrums bruk ska slopas.

5 De huvudsakliga konsekvenserna

Ekonomiska konsekvenser

Sammanlagt 3,5 miljoner euro per år reserverades för kompetenscentrumverksamheten i statsbudgeten fram till år 2014. Därefter har anslaget skurits ner flera gånger, och under flera år har riksdagen i samband med behandlingen av budgeten beviljat tilläggsfinansiering för att kompensera för nedskärningarna. Sedan år 2018 har det årliga anslaget varit cirka 3 miljoner euro, även om nivån för planen för de offentliga finanserna har varit lägre (2–2,25 miljoner euro). I budgeten för år 2023 var anslaget för kompetenscentrum 3,5 miljoner euro efter tilläggsanslaget (0,5 miljoner euro) som riksdagen beviljade.

I statsbudgeten 2024 har 2 450 000 euro beviljats för moment 33.60.63 statsunderstöd för verksamheten vid kompetenscentrum inom det sociala området (fast anslag) efter tilläggsanslaget på 200 000 euro som riksdagen beviljade. I ramförhandlingarna 2024 har man beslutat att skära ner anslaget för moment 33.60.63 med 1 miljon euro från och med 2025. Således skulle statsunderstödet till kompetenscentrumen inom det sociala området vara sammanlagt 1 250 000 euro från och med år 2025. Statsunderstödet till kompetenscentrumen minskar med närmare hälften.

Enligt förslaget till förordning minskar också antalet kompetenscentrum. I dag finns det tio kompetenscentrum inom det sociala området, men antalet föreslås minska till sex. I enlighet med beskrivningen av nuläget består en stor del av årsbudgeten för kompetenscentrumen inom det sociala området av projektfinansiering. Enligt utredningen av Nordic Healthcare Group från år 2022 var årsbudgeten för alla kompetenscentrum inom det sociala området cirka 13 000 000 euro, varav projektfinansieringen stod för cirka 6 740 000 euro. För serviceproduktion beviljades kompetenscentrumen sammanlagt cirka 1 780 000 euro. Statens finansiering var då cirka 3 350 000 euro. Således har en stor del av kompetenscentrumens finansiering redan tidigare bestått av annat än statsunderstöd. Efter att utredningen blev klar har det skett förändringar i organiseringen av verksamheten vid flera kompetenscentrum inom det sociala området så att kompetenscentrumen inom det sociala området har blivit närmare kopplade till välfärdsområdenas verksamhet. Enligt kompetenscentrumens egen bedömning har detta minskat andelen extern finansiering efter 2022.

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Statsunderstöd har dock utgjort grundfinansiering för kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området, och det har säkerställt bevarandet av alla kompetenscentrums grundstruktur (lokaler och cirka 2 personers arbetsinsats/kompetenscentrum) med en finansieringsnivå på cirka 3 miljoner euro. Efter nedgången i finansieringsnivån år 2024 har också antalet fastställda som bekostas med statsfinansiering minskat. Tillräckliga fasta verksamhetsresurser är också en förutsättning för projektverksamheten. Även den nuvarande finansieringen kompetenscentrum inom det sociala området har ansetts begränsa deras verksamhet.

De allmänna grunderna för bestämmandet av statsunderstödet är varje kompetenscentrums invånarantal och areal. Grunden för bestämmande av det statsunderstöd som betalas till det svenskspråkiga kompetenscentrumet är dock den svenskspråkiga befolkningens andel av hela landets befolkning. Särskilt statsunderstöd kan också beviljas en eller flera kompetenscentrum. På grund av beslutet att skära ner anslaget vid ramförhandlingarna uppskattas statsunderstödet minska till närmare hälften av nivån innevarande år. Å andra sidan kommer de lagstadgade uppgifterna för kompetenscentrumen inom det sociala området inte att minska. Beslutet att minska finansieringen är inte en konsekvens av den ändrade förordningen, utan de konsekvenser som detta medför behandlas i konsekvensbedömningen avseende ändringen av förordningen, eftersom ändringen sker samtidigt med ändringen av förordningen och medför samtidiga konsekvenser för kompetenscentrumens verksamhet.

Enligt förslaget kommer ändringen av förordningen att träda i kraft först den 1 juli 2025 för att reservera tillräckligt med tid för beredningen av de föreslagna ändringarna. Det gäller att notera att finansieringen på 1 250 000 euro fram till den 1 juli 2025 fördelas mellan tio kompetenscentrum inom det sociala området och först därefter mellan sex kompetenscentrum inom det sociala området inom de nya verksamhetsområdena.

I statsunderstöden år 2025 gäller det att beakta att verksamhetsområdena för kompetenscentrumen inom det sociala området förändras mitt under året. Således bör statsunderstödsbeslutet för det första halvåret 2025 fattas för de nuvarande kompetenscentrumen inom det sociala området. För det andra halvåret fattas statsunderstödsbesluten för kompetenscentrumen inom det sociala området enligt de föreslagna nya verksamhetsområdena.

Statsunderstödsbesluten fattas separat, men i enlighet med den i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området definierade fördelningen av medel och med beaktande av det i budgetpropositionen reserverade anslaget på 1 250 000 euro, fördelas den uppskattade finansieringen för 2025 enligt den föreslagna övergångsperioden 1.1–30.6.2025 ungefär på följande mellan kompetenscentrumen: Södra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området totalt 168 000 euro, varav Päijänne-Tavastland kompetenscentrum inom det sociala området Versos andel är cirka 20 000 euro och Nylands kompetenscentrum inom det sociala området Soccas andel cirka 148 000 euro. Egentliga Finlands kompetenscentrum inom det sociala området 44 000 euro, Sydöstra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området 28 000 euro, Kompetenscentrumet inom det sociala området i Birkaland, Egentliga Tavastland och Satakunta 87 000 euro, De österbottniska landskapens kompetenscentrum inom det sociala området 50 000 euro (inklusive särskilt statsunderstöd), Mellersta Finlands kompetenscentrum inom det sociala området 29 000 euro, Östra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området 80 500 euro, Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området 106 000 euro (inklusive särskilt statsunderstöd) och det svenskspråkiga kompetenscentrum inom det sociala området 32 000 euro.

Efter utgången av övergångsperioden enligt förordningen är den årliga finansieringen på samarbetsområdesnivå uppskattningsvis följande: Södra Finlands samarbetsområde 396 500, Västra Finlands samarbetsområde 166 000, Inre Finlands samarbetsområde 175 500, Östra Finlands samarbetsområde 191 500, Norra Finlands samarbetsområde 256 500 (inklusive särskilt statsunderstöd), det svenskspråkiga kompetenscentrum inom det sociala området 64 000. Hälften av den ovannämnda

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

finansieringen beviljas för perioden 1.7–31.12.2025. De exakta statsunderstödsbeloppen för 2025 beräknas dock först i samband med statsunderstödsbesluten utifrån senaste befolkningsdata.

Den avtagande finansieringen kan särskilt under första halvåret 2025 avsevärt påverka kompetenscentrumens förmåga att sköta sina lagstadgade uppgifter under denna period. Organiseringen av kompetenscentrumen inom det sociala området enligt de nya verksamhetsområdena kan sluka en stor del av kompetenscentrumens resurser och således försvaga deras förmåga att fokusera på de uppgifter som tilldelats dem. Denna effekt förstärks av den samtidigt avtagande finansieringen, även om detta inte beror på ändringen av förordningen. Den avtagande finansieringen kan också leda till att vissa kompetenscentrum inom det sociala området inte ens kan ta hand om sin lagstadgade personal, vilket innebär att en kontrollerad övergång till ett nytt kompetenscentrum inom det sociala området inte kommer att ske. Det kan rentav gå så att vissa kompetenscentrum plötsligt läggs ner på grund av otillräcklig finansiering.

Den avtagande basfinansieringen kan dock också försvaga kompetenscentrumens förmåga att på lång sikt sköta sina lagstadgade uppgifter, varvid de inte heller framöver kan utveckla socialvårdstjänsterna och delta i projekt som utvecklar dem på samma sätt som tidigare. Det kan bli aktuellt för kompetenscentrumen inom det sociala området att på nytt se över på vilken nivå de kan sköta sina uppgifter. Då är det viktigt att utifrån regionala utgångspunkter och med beaktande av lagstiftningens randvillkor bedöma de centrala uppgifter som kompetenscentrumet inom det sociala området har. Den minskade finansieringsnivån kan också leda till att kompetenscentrum måste säga upp kompetent personal. Då riskerar kompetenscentrum att tappa social kompetens och expertis.

Å andra sidan konstateras det regeringens proposition med förslag till lag om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området (RP 154/2001 s.19–20) att syftet när det gäller statsunderstöd är att statsunderstödet riktas till finansieringen av kompetenscentrumens kärnverksamhet, men att det efter att verksamheten etablerats endast ska stå för en relativt liten del av kompetenscentrumens totala kostnader. Dessutom konstateras att det totala beloppet av statsunderstöd uppskattas förbli relativt litet jämfört med verksamhetens omfattning och att det till exempel inte har någon nämnvärd styreffekt vad gäller verksamheten som helhet. Således var inte heller den ursprungliga avsikten att statsunderstödet skulle täcka hela finansieringen av kompetenscentrumen inom det sociala området utan endast en relativt liten andel.

Inrättandet av nya kompetenscentrum inom det sociala området medför dessutom administrativa kostnader. Vid upprättandet av grundavtal om nya kompetenscentrum inom det sociala området gäller det skapa övergångslösningar för hur de nuvarande kompetenscentrumens tillgångar, personal, åtaganden, avtal, uppgifter, projekt och övriga verksamhet överförs till nya kompetenscentrum inom ramen för den tillgängliga finansieringen. Detta förutsätter en genomgång och bedömning av kompetenscentrumens personal, tillgångar, åtaganden, avtal, uppgifter och projekt. Administrativa kostnader uppstår också för de nuvarande kompetenscentrumen inom det sociala området. De nuvarande kompetenscentrumen inom det sociala området bör kartlägga sina åtaganden samt bedöma och planera relevanta åtgärder med tanke på framtiden. Hit hör i synnerhet den fastanställda personalens arbetstid vid kompetenscentrumen inom det sociala området.

Å andra sidan kan de långsiktiga ekonomiska konsekvenserna av ändringen av förordningen eventuellt leda till en mer kostnadseffektiv verksamhet än tidigare om det finns färre kompetenscentrum inom det sociala området än i dag och eventuellt överlappande arbete elimineras.

Enligt förslaget betalas som särskilt statsunderstöd framöver 1,5 procent av det totala statsunderstödet till Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området för att beakta den samiska befolkningens servicebehov. Trots att det särskilda statsunderstödet bevaras kommer dess betydelse för utvecklingen av

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

tjänster på samiska att minska, vilket gör det avsevärt svårare att bedriva verksamhet enligt förordningen, om hela verksamheten finansieras med det särskilda statsunderstödet. Det uppskattade särskilda statsunderstödet för 2025 är cirka 18 750 euro. De exakta statsunderstödsbeloppen för 2025 beräknas även i detta fall dock först i samband med statsunderstödsbesluten utifrån senaste befolkningsdata.

Anslaget till de österbottniska landskapens kompetenscentrum inom det sociala området för att skapa nordiska samarbetsnätverk som är tillgängliga för alla kompetenscentrum slopas. Detta kan ha en viss betydelse för upprätthållandet av det nordiska samarbetet. Den uppskattade finansieringen på 0,75 procent 2025 är dock så låg att den inte har någon nämnvärd operativ betydelse. De nya kompetenscentrum inom det sociala området enligt förslaget till förordning kan, om de så önskar, även framöver bedriva nordiskt samarbete även inom ramen för det tidigare samarbetsnätverket.

Om kompetenscentrumen inom det sociala området anslås mer finansiering än vad som föreslås i statsbudgeten för 2025 som offentliggjordes den 23 september 2024, är de ekonomiska konsekvenserna av den minskade finansieringen mindre än vad som beskrivits ovan. De ekonomiska konsekvenserna av reformen av verksamhetsområdena är dock oförändrade.

Övriga konsekvenser för kompetenscentrumen inom det sociala området samt forsknings-, utbildnings-, utvecklings- och innovationsuppgifterna

I sitt uttalande förutsätter riksdagen att det inom socialvården skapas verksamhetsstrukturer som motsvarar universitetssjukhusen och som stöder utvecklingen av tjänster, forskningen och utbildningen.

Kompetenscentrumen inom det sociala området har sedan år 2001 skapat och upprätthållit en regional samarbetsstruktur som täcker hela landet i avsikt att främja baskompetensen och specialkompetensen inom det sociala området samt säkerställa specialservice och specialisttjänster som kräver specialkompetens och förutsätter samarbete på regional nivå inom det sociala området. De nätverkande och sektorsöverskridande arbetsrutinerna har främjat forskningen och utvecklingen inom det sociala området samt forsknings- och utvecklingsverksamhetens kopplingar till andra områden. De relativt små resurser som kompetenscentrumen inom det sociala området har haft har dock begränsat deras möjligheter att i högre grad agera som parter som förenar forskning och praktiskt arbete. Kompetenscentrumen inom det sociala området har i varierande grad samarbetat med utvecklingen av primärvården.

Genom den föreslagna ändringen får verksamhetsområdena för kompetenscentrumen inom det sociala området motsvarande samarbetsstrukturer som den övriga social- och hälsovården. Verksamhetsområdena för kompetenscentrumen inom det sociala området inom samarbetsområdet är samma välfärdsområden som inom den övriga social- och hälsovården. Detta möjliggör närmare samarbete även med socialservicen och utbildningssystemet i området. Via samarbetsområdena kan också ordnandet och samordnandet av forsknings-, utbildnings-, utvecklings- och innovationsverksamheten granskas ur ett vidare perspektiv samt bättre möjligheter till samarbete med universiteten skapas⁴. I och med förslaget kan även samarbetet med hälso- och sjukvården bli smidigare, eftersom deras verksamhetsområden motsvarar varandra. Den föreslagna ändringen stöder för sin del riksdagens uttalande om socialvårdens verksamhetsstrukturer, eftersom den skapar en ram för utveckling av socialvårdens verksamhetsstrukturer för utveckling av tjänster, forskning och utbildning som motsvarar universitetssjukhusens verksamhetsstrukturer. Förslaget främjar målet för Petteri Orpos regeringsprogram som går ut på att säkerställa socialvetenskapernas FUI-strukturer.

⁴ Nordic Healthcare Group, Sosiaalialian osaamiskeskukset soteuudistuksessa, Organisoituminen, tehtävät ja hallinto, Loppuraportti 3.6.2022

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Välfärdsområdet ansvarar inom sitt område för utbildnings-, forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamheten inom sitt uppgiftsområde med beaktande av de riksomfattande målen för social- och hälsovården. De lagstadgade uppgifterna för kompetenscentrumen inom det sociala området är inte separerade från välfärdsområdenas FUUI-uppgifter, lagen om kompetenscentrumen inom det sociala området gör det möjligt att delvis organisera dessa FUUI-uppgifter på ett sätt som överskrider organisationsstrukturer med statligt stöd. Välfärdsområdena får också finansiering med allmän täckning för att sköta sina FUUI-uppgifter. Därmed är det också möjligt för välfärdsområdena enligt sin bedömning att ekonomiskt stödja kompetenscentrum inom det sociala området i skötseln av FUUI-uppgifter inom sitt verksamhetsområde.

Dessutom ska de välfärdsområden som hör till samma samarbetsområde för social- och hälsovården ingå ett samarbetsavtal, i vilket parterna ska komma överens om genomförandet av utbildnings-, forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamheten samt, om ett universitetssjukhus upprätthålls av välfärdsområdet, om koordinerings-, handlednings- och rådgivningsuppgifter i dessa verksamheter. I välfärdsområdenas samarbetsavtal ska parterna dessutom komma överens om av verksamheten och målen för de kompetenscentrum inom det sociala området som är verksamma i samarbetsområdet till en helhet som stöder hela samarbetsområdet och välfärdsområdenas verksamhet. Välfärdsområdena i Norra Finlands samarbetsområde ska avtala om samarbete vid utvecklandet av samiskspråkiga social- och hälsovårdstjänster med beaktande av den riksomfattande utvecklingsuppgift för Lapplands välfärdsområde som gäller social- och hälsovård samt de uppgifter som avses i statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området. Ändringen av förordningen motsvarar skyldigheterna enligt lagen om ordnande av social- och hälsovård i fråga om samordning på samarbetsområdesnivå i social- och hälsovårdens FUUI-verksamhet. Förändringen av förordningen leder också till ett bättre samarbete inom samarbetsområdena och bidrar till skapandet av permanenta utvecklingsstrukturer inom socialvården. Detta kan också leda till en bättre förmedling av forskningsresultat inom samarbetsområdena och därigenom till bättre kvalitet på socialvården.

Ändringen av förordningen innebär att verksamhetsområdena för kompetenscentrumen inom det sociala området definieras på nytt i enlighet med samarbetsområdena. Dessutom finns det ett svenskspråkigt kompetenscentrum inom det sociala området vars verksamhetsområde omfattar hela landet. Genom ändringen av förordningen inrättas varken nya eller läggs ner befintliga kompetenscentrum inom det sociala området i sig. Till följd av ändringen av förordningen bör dock de befintliga kompetenscentrumen inom det sociala området bedöma ändringsbehoven i verksamheten. Eftersom inrättandet av kompetenscentrum inom det sociala området baserar sig på avtal är det möjligt att man utifrån ett befintligt kompetenscentrum inom det sociala området skapar ett nytt kompetenscentrum inom det sociala området som avses i statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området och som är förenligt med det nya verksamhetsområdet. Å andra sidan förhindrar ändringen av förordningen inte de befintliga kompetenscentrumen inom det sociala området från att fortsätta verksamheten, även om deras verksamhetsområde inte längre motsvarar de nya verksamhetsområdena för kompetenscentrumen inom det sociala området enligt förordningen. Då är dock de befintliga kompetenscentrumen inom det sociala området inte längre kompetenscentrum inom det sociala området enligt statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området, och de kan inte heller beviljas statsunderstöd för verksamheten enligt lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området. För tydlighetens skull bör sådana tidigare kompetenscentrum inom det sociala området som fortfarande kan vara verksamma inte längre kallas kompetenscentrum inom det sociala området.

Om ett kompetenscentrum inom det sociala området beslutar att lägga ner verksamheten ska det eventuellt ordna samarbetsförhandlingar och bedöma möjligheterna att överföra bland annat lokaler, avtal och projekt till nya kompetenscentrum inom det sociala området. I detta syfte bör kompetenscentrum inom det sociala

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

området föra förhandlingar med nya kompetenscentrum inom det sociala området. Vid upprättandet av nya grundavtal om kompetenscentrum gäller det att skapa övergångslösningar för hur det befintliga kompetenscentrumets tillgångar, personal, åtaganden, avtal, uppgifter, projekt och övriga verksamhet överförs till de nya kompetenscentrumen inom ramen för den tillgängliga finansieringen. Dessutom bör det kompetenscentrum inom det sociala området som bildas bedöma vilket som är det mest relevanta sättet att bilda ett kompetenscentrum och dess förvaltning. I praktiken kan kompetenscentrumverksamheten och administrationen ordnas antingen så att de utgör en juridisk person eller enligt en modell som baserar sig på avtal (RP 154/2001 rd, s. 17).

Ändringen av förordningen är avsedd att träda i kraft den 1 juli 2025. Således är tiden för omorganiseringen av verksamheten och förhandlingarna relativt kort. Enligt svaren på informationsförfrågan av kompetenscentrumen inom det sociala området har kompetenscentrumen projekt och åtaganden som sträcker sig till slutet av år 2025. Förhandlingarna om dem eller till exempel om en eventuell överföring av projekt till nya kompetenscentrum inom det sociala området bör föras snabbt. Tidsschemat för inrättandet av de nya kompetenscentrumen inom det sociala området enligt de nya verksamhetsområdena är mycket snävt. Å andra sidan kan befintliga kompetenscentrum inom det sociala området fortsätta verksamheten och till exempel slutföra pågående projekt, trots att de inte längre är kompetenscentrum inom det sociala området enligt statsrådets förordning. Utmaningen blir ännu större på grund av att socialvårdens FUUI-verksamhet först håller på att etableras inom välfärdsområdena, och särskilt när det gäller socialvården är samarbetsområdesstrukturerna ännu inte klara. Ikraftträdandet i mitten av året kan också medföra budgetrelaterade utmaningar.

Beredningen av ändringarna och överföringen av de nuvarande kompetenscentrumens tillgångar, personal, skyldigheter, avtal och projekt och andra funktioner till en ny aktör kräver en stor arbetsinsats av den nuvarande personalen. Detta kan medföra utmaningar för skötseln av själva uppgifterna under övergångsperioden, även om den regionala förändringsberedskapen kan variera.

Socialarbete präglas av lokala rutiner och särdrag. Inrättandet av kompetenscentrum inom det sociala området i enlighet med samarbetsområdena kan försvaga den lokala och regionala kompetensen. De regionala aktörerna känner till de lokala behoven och är bäst på att utveckla den regionala verksamheten. Även utvecklings- och påverkansmöjligheterna för välfärdsområden i samarbetsområdets utkanter kan försämrats. Å andra sidan hindrar inte inrättandet av kompetenscentrum enligt samarbetsområde att även framöver utnyttja regional kompetens. Det är också möjligt att ändringen av förordningen försvagar de nuvarande verksamhetsområdenas befintliga samarbets- och utvecklingsstrukturer och deras kontinuitet, och överlappande kostnader kan uppstå om det tidigare samarbetet inte kan utnyttjas i kompetenscentrum som inrättas enligt de nya verksamhetsområdena. Olika samarbetsområden och välfärdsområden är också sinsemellan olika, och de utvecklingsrelaterade utmaningarna kan variera i vissa avseenden. Därför är det viktigt att man vid inrättandet av nya kompetenscentrum inom det sociala området kommer överens om att den regionala kompetensen samt utvecklings- och påverkansmöjligheterna för välfärdsområden som ligger i utkanten av samarbetsområdet bevaras även framöver. Parterna kan också komma överens om att bevara de nuvarande kompetenscentrumens samarbetsstrukturer.

Konsekvenser för socialservice på samiska

Enligt ändringen av förordningen omfattar Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området de välfärdsområden som hör till Norra Finlands samarbetsområde. För närvarande omfattar Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området Norra Österbottens och Lapplands välfärdsområden. Därmed ansluts även Mellersta Österbottens välfärdsområde och Kajanalands välfärdsområde till Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området, och kompetenscentrumets verksamhetsområde utvidgas. De

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

förändrade verksamhetsområdena enligt ändringen av förordningen kan inte direkt anses inverka på tillgodosendandet av samernas rättigheter.

Enligt 17 § 3 mom. i grundlagen har samerna såsom urfolk rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Bestämmelser om samernas rätt att använda samiska hos myndigheterna utfärdas genom lag. Enligt 121 § har samerna inom sitt hembygdsområde dessutom språklig och kulturell autonomi enligt vad som bestäms i lag. Om detta föreskrivs i sametingslagen. Enligt diskrimineringslagen (1325/2014) ska myndigheterna främja likabehandling. Myndigheterna ska bedöma hur deras verksamhet påverkar olika befolkningsgrupper och hur likabehandling i övrigt uppnås i deras verksamhet, samt vidta de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. De främjande åtgärderna ska vara effektiva, ändamålsenliga och proportionerliga med beaktande av myndighetens verksamhetsmiljö, resurser och övriga omständigheter.

I ändringen av förordningen föreslås att det särskilda statsunderstödet som betalas till Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området för uppgifter som är nödvändiga för att ta hänsyn till den samiskspråkiga befolkningens servicebehov ska förbli oförändrat. Samtidigt med ändringen av förordningen är avsikten i enlighet med ramförhandlingarna dock att minska anslagen till kompetenscentrumen inom det sociala området med en miljon euro. Eftersom det särskilda statsunderstödet som betalas till Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området är 1,5 procent av det totala statsunderstödet, innebär det också en minskning av det särskilda statsunderstödet som betalas till Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området. Enligt utlåtandet av sametinget under remissförfarandet har de tidigare nedskärningarna av finansieringen av kompetenscentrumen enligt Posken saamelaisyksikkö inneburit att statsunderstödet för 2024 kommer att ligga på cirka 33 750 euro. Detta gör det möjligt att endast anställa en planerad på deltid för 40–50 procent av arbetstiden, vilket redan väsentligt har försvagat verksamhetsmöjligheterna. Nu skulle den nedskärning av finansieringen som sker samtidigt med ändringen av förordningen leda till att endast en planerare kan anställas för viss tid och med en arbetstid på 20 procent, när man i lönekostnaderna även tar hänsyn till de olika tilläggen och förhöjningarna enligt tjänstekollektivavtalet.

Å andra sidan överlappar finansieringen för kompetenscentrumen åtminstone delvis statsunderstödet som betalas till välfärdsområdena i samernas hembygdsområde, som avses i 4 § i sametingslagen (974/1995), för att trygga och utveckla social- och hälsovårdstjänster på samiska. Enligt 33 § i lagen om ordnande har Lapplands välfärdsområde dessutom till uppgift att stödja utvecklandet av de samiskspråkiga tjänsterna i hela landet. Enligt lagen om välfärdsområdenas finansiering (617/2021) är en faktor som bestämmer finansieringen ett tillägg för samiska som tilldelas Lapplands välfärdsområde för att ersätta de extra kostnader som tryggheten av samernas språkliga rättigheter orsakar. Det primära sättet att trygga utvecklingen av samiskspråkiga social- och hälsovårdstjänster är följaktligen en uppgift för Lapplands välfärdsregion.

Ändringen av förordningen ingriper inte i den autonoma ställningen för samernas språk och kultur utan föreskriver om verksamhetsområdena för kompetenscentrumen inom det sociala området och bevarar det särskilda statsunderstödet till Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området i syfte att beakta den samiska befolkningens servicebehov. Ändringen av förordningen påverkar inte heller samernas grundlagsenliga rätt att sköta myndighetsärenden på sitt modersmål. Om beloppet av det särskilda statsunderstödet som betalas till Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området skulle höjas innebär det en minskning av finansieringen för de andra kompetenscentrumen och ökar risken för att de inte skulle kunna fullgöra sina lagstadgade uppgifter. Till det svenskspråkiga kompetenscentrumet inom det sociala området betalas dessutom en andel av statsunderstödet totala belopp som motsvarar den svenskspråkiga befolkningens andel av hela landets befolkning, som är cirka 5,2 procent. Enligt olika uppskattningar finns det cirka 10 000–11 000 samer i Finland, vilket motsvarar en befolkningsandel på cirka 0,2 procent. Om dessa grupper jämförs med varandra är det mycket svårt att motivera stödet till

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

samiskspråkiga tjänster med en betydligt större andel av finansieringen än de 1,5 procent som föreslås nu. Enligt det aktuella förslaget minskar finansieringen för alla kompetenscentrum i samma proportion, vilket dock den ändrade verksamhetsområdesindelningen förändrar något jämfört med nuläget. Förhandlingar med sametinget enligt 9 § i sametingslagen fördes den 25 september 2025.

6 Remissvar

Sammanlagt 59 remissvar gavs om utkastet till statsrådets förordning om ändring av 1 och 4 § i statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området. Remissvaren finns i den offentliga tjänsten <https://stm.fi/hankkeet> med koden [STM047:00/2024](https://stm.fi/hankkeet).

Remissvar gavs av följande instanser: undervisnings- och kulturministeriet, finansministeriet, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira, Institutet för hälsa och välfärd THL, Centria-ammattikorkeakoulu, Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, Södra Karelens välfärdsområde, Södra Österbottens välfärdsområde, Etelä-Pohjanmaan liitto, Helsingfors stad, Helsingfors universitet, Statsvetenskapliga fakulteten, HUS-sammanslutningen, Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab, Östra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området ISO, Östra Finlands universitet, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylä universitet, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy, Kajanalands välfärdsområde, Kainuun liitto, Kajaanin ammattikorkeakoulu Oy, Egentliga Tavastlands välfärdsområde, Karelia Ammattikorkeakoulu Oy, Mellersta Finlands välfärdsområde, Keski-Suomen liitto, Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT, Kymmenedalens välfärdsområde, LAB-ammattikorkeakoulu, Lapplands välfärdsområde och Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala område, Lapplands universitet, Laurea-ammattikorkeakoulu Oy, Västra Nylands välfärdsområde, OAMK Oy, Oy Vaasan ammattikorkeakoulu – Vasa yrkeshögskola Ab, Pikassos Oy, Birkalands välfärdsområde, Norra Österbottens välfärdsområde, Norra Savolax välfärdsområde, Päijänne-Tavastlands välfärdsområde och sosiaalialan osaamiskeskus Verso, Sametinget, Satakunnan ammattikorkeakoulu Oy, Satakunta välfärdsområde, Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia rf, Delegationen för kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området, Sosiaalityön tutkimuksen seura, SOSTE Finlands social och hälsa rf, Suomen Lääkäriliitto – Finlands Läkarförbund, Svenska Finlands folkting, Tampereen ammattikorkeakoulu, Turun ammattikorkeakoulu, Nylands kompetenscentrum inom det sociala området Socca, Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto, Vanda och Kervo välfärdsområde, Egentliga Finlands välfärdsområde, Egentliga Finlands Förbund, Österbottens välfärdsområde – Pohjanmaan hyvinvointialue, Etelä-Karjalan liitto och Mellersta Österbottens förbund.

Största delen av remissinstanserna ställde sig bakom utkastet till förordning och ansåg det vara motiverat att organisera verksamheten inom kompetenscentrumen inom det sociala området enligt välfärdsområdenas samarbetsområden. I och med reformen är verksamhetsområdena förenliga med verksamheten inom de övriga samarbetsområdena inom social- och hälsovården. Den regionala indelningen ansågs möjliggöra tydligare FUUI-strukturer inom socialvården på samarbetsområdesnivå. Den regionala indelningen ansågs också möjliggöra närmare FUUI-samarbete. Enligt några remissvar kan ändringen dessutom stärka integrationen av social- och hälsovården.

En stark sida hos de nya kompetenscentrumen ansågs vara ett brett befolkningsunderlag, vilket möjliggör mer omfattande forsknings- och utvecklingsprojekt. Dessutom möjliggör det stora verksamhetsområdet även undersökning av krävande specialfrågor och till exempel centralisering av verksamheten. Enligt vissa remissvar kan kompetenscentrumens nya regionala indelning dock försvaga den lokala och regionala kompetensen. I ett remissvar föreslogs att endast ett nationellt kompetenscentrum inom det sociala området skulle inrättas.

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

När det gäller det riksomfattande svenskspråkiga kompetenscentrumet ansåg de flesta att det var viktigt att bevara det svenskspråkiga kompetenscentrumet. Endast enstaka remissinstanser ansåg att det inte var motiverat att bevara det svenskspråkiga kompetenscentrumet. I dessa utlåtanden ansågs det vara mer motiverat att beakta olika språkliga och kulturella minoriteter i all kompetenscentrumverksamhet.

Enligt remissvaren var stödet för att bevilja Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området särskilt statsunderstöd starkt. Å andra sidan fästes uppmärksamhet vid beloppet av särskilt statsunderstöd, eftersom det eventuellt ansågs äventyra skötseln av en lagstadgad nationell uppgift. Sametinget föreslog i sitt remissvar en övergång till en fast öronmärkt resurs istället för en procentuell andel. I vissa remissvar påpekades dessutom att grunderna för särskilt statsunderstöd bör bedömas närmare, så att kompetenscentrumens verksamhet ska kunna tillgodose behoven hos en alltmer mångfaldig befolkning.

Tanken på att avskaffa det särskilda statsunderstödet för att skapa nordiska samarbetsnätverk fick inte stöd. Samtidigt konstaterades det dock i vissa remissvar att den nedskärning av finansieringen för kompetenscentrumen inom det sociala området som sker samtidigt med ändringen av förordningen leder till att det totala beloppet av särskilt statsunderstöd framöver blir så litet att det inte är motiverat att fortsätta det särskilda statsunderstödet.

Största delen av remissinstanserna var inte för det föreslagna ikraftträdandet den 1 juli 2025. Den 1 januari 2026 ansågs vara ett lämpligare datum för ikraftträdandet. I några remissvar ansågs dock det föreslagna ikraftträdandet vara motiverat.

Största delen av remissinstanserna ansåg att konsekvenserna inte har bedömts på ett tillräckligt sätt. Några remissinstanser ansåg till exempel att konsekvenserna av den nya regionindelningen och den totala finansieringens tillräcklighet inte har bedömts tillräckligt. I utkastet till förordning bedöms inte hur nedskärningen av finansieringen kommer att påverka till exempel utförandet av kompetenscentrumens lagstadgade uppgifter. I konsekvensbedömningen bedöms inte heller de kort- och långsiktiga konsekvenserna av den föreslagna förordningen för utvecklingen av socialvården. I remissvaren påpekades också att uppmärksamhet bör fästas vid kompetenscentrumens regionala och lokala dimension och vid konsekvenserna av regionernas särdrag för kompetenscentrum på samarbetsområdesnivån.

Största delen av remissinstanserna ansåg att den föreslagna finansieringen av statsunderstödet till kompetenscentrumen var otillräcklig. Det ansågs vara problematiskt att den administrativa organiseringen av kompetenscentrumen är kopplad till det sparmål som fastställts i regeringens ramförhandlingar. Uppmärksamhet fästes till exempel vid att redan den nuvarande finansieringsnivån har gjort det svårt att sköta lagstadgade uppgifter. Den föreslagna nedskärningen av statsunderstödet kommer avsevärt att minska kompetenscentrumens verksamhetsmöjligheter och ytterligare äventyra skötseln av lagstadgade uppgifter. I remissvaren påpekades också att nedskärningen av finansieringen gör det svårare att starta den nya kompetenscentrumstrukturen. Å andra sidan är det enligt vissa remissvar viktigt att intensifiera samarbetet och förtydliga andra aktörers ansvar och skyldigheter, så att de nya kompetenscentrumen inom det sociala området får förutsättningar att utföra sina uppgifter inom ramen för finansieringen.

Största delen av remissinstanserna ställde sig inte bakom överföringen av anslaget från forskningsfinansiering för socialarbete på universitetsnivå till kompetenscentrumen inom det sociala området.

Motiveringspromemorian om utkastet till förordning ändrades, kompletterades och preciserades utifrån den responsen i remissförfarandet. Utkastet till förordning ändrades inte på grund av responsen, eftersom största delen gav sitt stöd för verksamhetsområdesindelningen enligt de föreslagna samarbetsområdena. Det föreslogs inte heller att förlänga övergångsperioden till den 1 januari 2026, eftersom då finansieringen för kompetenscentrumen avsevärt minskar skulle en förlängning av övergångsperioden endast ha förlängt

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

den tid då det nuvarande antalet kompetenscentrum delar på statsunderstödet sinsemellan. Å andra sidan föreslogs inte heller att övergångsperioden skulle tidigareläggas till början av 2025, eftersom det i så fall inte hade funnits mycket tid kvar för att organisera kompetenscentrumen enligt de nya verksamhetsområdena. Motiveringspromemorian om utkastet till förordning har kompletterats både vad gäller ekonomiska konsekvenser och andra konsekvenser. De ekonomiska konsekvenserna har kompletterats med konsekvenserna av den minskade finansieringen, även om de inte beror på ändringen av förordningen. De andra konsekvensbedömningarna har kompletterats bland annat i fråga om regionala konsekvenser och konsekvenser relaterade till socialservice på samiska. Även specialmotiveringen har förtydligats bland annat när det gäller samarbete och uppföljning av handledningen och genomförandet.

7 Specialmotivering

1 §. Kompetenscentrumens verksamhetsområden. I paragrafen föreskrivs om verksamhetsområdena för kompetenscentrumen inom det sociala området. Enligt paragrafens 1 mom. är kompetenscentrum inom det sociala området och deras verksamhetsområden följande: 1) Södra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området, som omfattar de välfärdsområden som hör till Södra Finlands samarbetsområde enligt 1 § i statsrådets förordning om samarbetsområdena för social- och hälsovården (91/2022), 2) Västra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området, som omfattar de välfärdsområden som hör till Västra Finlands samarbetsområde enligt 1 § i statsrådets förordning om samarbetsområdena för social- och hälsovården, 3) Inre Finlands kompetenscentrum inom det sociala området, som omfattar de välfärdsområden som hör till Inre Finlands samarbetsområde enligt 1 § i statsrådets förordning om samarbetsområdena för social- och hälsovården, 4) Östra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området, som omfattar de välfärdsområden som hör till Östra Finlands samarbetsområde enligt 1 § i statsrådets förordning om samarbetsområdena för social- och hälsovården, 5) Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området, som omfattar de välfärdsområden som hör till Norra Finlands samarbetsområde enligt 1 § i statsrådets förordning om samarbetsområdena för social- och hälsovården.

Enligt paragrafens 2 mom. omfattar verksamhetsområdet för det svenskspråkiga kompetenscentrum inom det sociala området som är verksamt jämsides med de kompetenscentrum som nämns i 1 mom. hela landet. Redan i 1 § i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området föreskrivs att den svenskspråkiga befolkningens behov finns ett svenskspråkigt kompetenscentrum. I förordningen föreskrivs därför endast om verksamhetsområdet för det svenskspråkiga kompetenscentrumet inom det sociala området.

Kompetenscentrumen inom det sociala området utplaceras så att varje samarbetsområde framöver har ett kompetenscentrum inom det sociala området. Utöver dem finns det ett svenskspråkigt kompetenscentrum inom det sociala området vars verksamhetsområde omfattar hela landet.

Enligt 35 § 1 mom. i lagen om ordnande finns fem samarbetsområden för social- och hälsovården för samordning, utvecklande och samarbete på regional nivå rörande den social- och hälsovård som ordnas av välfärdsområdena. Vilka välfärdsområden som hör till vart och ett av samarbetsområdena fastställs genom förordning av statsrådet så att de i 34 § avsedda välfärdsområden som är huvudmän för universitetssjukhus samt HUS-sammanslutningen samtliga hör till olika samarbetsområden. Samarbetsområdena ska vara geografiskt sammanhängande och utgöra funktionella helheter med hänsyn till ordnandet och produktionen av social- och hälsovården för områdets befolkning, klient- och patientsäkerheten och tillgången till tjänsterna.

Vilka välfärdsområden som hör till vart och ett av samarbetsområdena fastställs genom statsrådets förordning om samarbetsområdena för social- och hälsovården. Enligt 1 § i förordningen är de

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

samarbetsområden för samordning, utvecklande och samarbete på regional nivå rörande den social- och hälsovård som ordnas av välfärdsområdena och de välfärdsområden som hör till samarbetsområdena

- 1) Södra Finlands samarbetsområde: a) Södra Karelens välfärdsområde, b) Helsingfors stad, c) HUS-sammanslutningen, d) Östra Nylands välfärdsområde, e) Mellersta Nylands välfärdsområde, f) Kymmenedalens välfärdsområde, g) Västra Nylands välfärdsområde, h) Päijänne-Tavastlands välfärdsområde, i) Vanda och Kervo välfärdsområde,
- 2) Östra Finlands samarbetsområde: a) Norra Savolax välfärdsområde, b) Mellersta Finlands välfärdsområde, c) Södra Savolax välfärdsområde, d) Norra Karelens välfärdsområde,
- 3) Inre Finlands samarbetsområde: a) Birkalands välfärdsområde, b) Egentliga Tavastlands välfärdsområde, c) Södra Österbottens välfärdsområde,
- 4) Västra Finlands samarbetsområde: a) Egentliga Finlands välfärdsområde, b) Satakunta välfärdsområde, c) Österbottens välfärdsområde,
- 5) Norra Finlands samarbetsområde: a) Norra Österbottens välfärdsområde, b) Mellersta Österbottens välfärdsområde, c) Kajanalands välfärdsområde, d) Lapplands välfärdsområde.

I den föreslagna ändringen av förordningen hänvisas till statsrådets förordning om samarbetsområdena för social- och hälsovården i fråga om välfärdsområden som hör till respektive välfärdsområde. Då beaktas också eventuella förändringar i indelningen av samarbetsområdena i verksamhetsområdena för kompetenscentrumen inom det sociala området.

Enligt lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området är syftet med kompetenscentrumverksamheten inom det sociala området att skapa och upprätthålla en regional samarbetsstruktur som täcker hela landet i avsikt att främja baskompetensen och specialkompetensen inom det sociala området samt säkerställa specialservice och specialisttjänster som kräver specialkompetens och förutsätter samarbete på regional nivå inom det sociala området. Enligt förslaget är syftet även framöver att kompetenscentrumen inom det sociala området ska utplaceras så att de täcker hela landet, och dessutom finns det svenskspråkiga kompetenscentrumet inom det sociala området som täcker hela landet. Även med tanke på integrationen av social- och hälsovården är det relevant att kompetenscentrumen inom det sociala området utplaceras enligt samma områdesindelning som samarbetet inom den övriga socialvården samt hälso- och sjukvården. Detta möjliggör även närmare samarbete med den övriga socialvården.

Ändringen av förordningen omdefinierar verksamhetsområdena för kompetenscentrumen inom det sociala området, men genom den inrättas inte i sig nya eller nedläggs befintliga kompetenscentrum inom det sociala området. Kompetenscentrumens verksamhet baserar sig på avtal. Således gäller det att avtala om inrättande av nya kompetenscentrum inom det sociala området. Dessutom gäller det att avtala om vad som ska hända med de nuvarande kompetenscentrum som efter ändringen av förordningen inte kommer att fortsätta verksamheten inom dessa områden. För tydlighetens skull konstateras att eventuella återstående kompetenscentrum som inte längre är kompetenscentrum inom det sociala området enligt statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området inte längre ska kallas kompetenscentrum inom det sociala området.

Enligt den nya indelningen i verksamhetsområden kan kompetenscentrum enligt 1 § 2 mom. i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området bildas av välfärdsområden i respektive verksamhetsområde tillsammans med universitet, yrkeshögskolor och andra läroanstalter inom social- och hälsovården, landskapsförbund, regionförvaltningsverk, organisationer och företag samt andra parter inom social- och hälsovården. Ovan nämnda parter ska ordna de nya kompetenscentrumens verksamhet och

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

administration enligt inbördes avtal (Lag om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området 3 §). I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området och till lag om upphävande av 52 § socialvårdslagen konstateras att kompetenscentrumverksamheten och administrationen i praktiken kan ordnas antingen så att de utgör en juridisk person eller enligt en modell som baserar sig på avtal. Ett nätverkssamarbete som grundar sig på regionala behov kan organiseras på olika sätt för att administrationen inte skall bli för tung. Ovan nämnda parter som deltar i kompetenscentrumverksamheten och bildandet av kompetenscentrum kan till exempel grunda ett aktiebolag, en förening eller ett annat privaträttsligt samfund som bedriver kompetenscentrumverksamhet. Ingen samfundsform ges någon särställning, utan parterna ska själv bedöma hur de skulle fungera i praktiken ur kompetenscentrumverksamhetens synvinkel. (RP 154/2001 rd, s. 17) Det är nyttigt för kompetenscentrumen att bedriva nära samarbete med olika aktörer och andra kompetenscentrum inom det sociala området och till exempel med Institutet för hälsa och välfärd.

Kompetenscentrumverksamheten och kompetenscentrumens administration kan också organiseras enligt avtalsmodellen. I denna modell avtalar de parter som bildar ett kompetenscentrum sinsemellan närmare om hur beslutsfattandet och administrationen ska ordnas. I praktiken måste avtalet innehålla ställningstaganden i många frågor som är viktiga för den praktiska verksamheten, varför tillräcklig uppmärksamhet måste fästas vid avtalets innehåll, formuleringar och exakthet. I avtalet om hur administrationen ska ordnas, ska det alltid också ingå till exempel avtal om hur nya parter kan ansluta sig till kompetenscentrumet, vilket förfarandet är och vilka ansvarsskyldigheter eller andra villkor som gäller när en part utträder eller utesluts ur ett kompetenscentrum. Också den avtalsbaserade modellen förutsätter i praktiken att vissa av kompetenscentrumens funktioner måste ordnas i en separat juridisk persons namn. Enligt de föreslagna bestämmelserna ska dessa funktioner vara åtminstone anställandet av personal i anställningsförhållande (4 §) samt uppgifter som ansluter sig till mottagandet, användningen och övervakningen av användningen av statsunderstöd (6 och 7 §). (RP 154/2001 rd, s. 17)

De välfärdsområden som hör till samma samarbetsområde för social- och hälsovården ska ingå ett samarbetsavtal, i vilket parterna ska komma överens om genomförandet av utbildnings-, forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamheten samt, om ett universitetssjukhus upprätthålls av välfärdsområdet, om koordinerings-, handlednings- och rådgivningsuppgifter i dessa verksamheter. Det gäller också att beakta samordningsansvaret för ett välfärdsområde som administrerar ett universitetssjukhus när man organiserar kompetenscentrum inom det sociala området.

När nya grundavtal upprättas gäller det att skapa övergångslösningar för hur befintliga kompetenscentrums tillgångar, personal, åtaganden, avtal, uppgifter, projekt och övriga verksamhet överförs till nya kompetenscentrum inom ramen för den tillgängliga finansieringen. De befintliga kompetenscentren inom det sociala området har kompetent fast- och visstidsanställd personal. Kompetenscentren har också pågående projekt som kan vara fleråriga.

Det är möjligt att vissa av de nuvarande kompetenscentrumen fortsätter verksamheten efter förordningens ikraftträdande och att nya kompetenscentrum inom det sociala området grundas enligt den nya indelningen i verksamhetsområden utifrån befintliga kompetenscentrum. Ingenting hindrar heller de nuvarande kompetenscentren att fortsätta verksamheten, trots att de inte längre är kompetenscentrum inom det sociala området enligt statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området. Då är kompetenscentrumet inom det sociala området dock inte längre ett kompetenscentrum inom det sociala området enligt statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området och kan inte heller beviljas statsunderstöd för sin verksamhet enligt lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området.

Regeringssekreterare Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Ändringen av kompetenscentrumens verksamhetsområden kommer att ske enligt ett strikt tidsschema. Med tanke på ett lyckat genomförande av ändringen av förordningen är det viktigt att social- och hälsovårdsministeriet erbjuder stöd och handledning. Dessutom är det motiverat att följa upp konsekvenserna av den minskande finansieringen som sker oberoende av ändringen av förordningen. Framöver är det också motiverat att bedöma de möjligheter som ändringen av förordningen medför och finansieringens konsekvenser i förhållande till de lagstadgade uppgifterna för kompetenscentrumen inom det sociala området samt att bedöma de eventuella förändringar och utvecklingsbehov som detta för med sig. Även eventuella behov av harmonisering av sättet att organisera förvaltningen av kompetenscentrumen kan bedömas i detta sammanhang.

4 §. Andelen särskilt statsunderstöd. I särskilt statsunderstöd betalas 1,5 procent av statsunderstödet totala belopp till Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området för uppgifter som behövs för att beakta den samiskspråkiga befolkningens servicebehov.

Social- och hälsovårdsministeriet och Norra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området avtalar sinsemellan närmare om användningen av statsunderstödet.

Enligt 6 § i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området betalas statsunderstöd till stöd för kompetenscentrumverksamheten. Statsunderstöd betalas till en juridisk person som bestäms i enlighet med det avtal som avses i 3 § i lagen om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området.

De allmänna grunderna för bestämmandet av statsunderstödet är varje kompetenscentrums invånarantal och areal. Grunden för bestämmande av det statsunderstöd som betalas till det svenskspråkiga kompetenscentrumet är dock den svenskspråkiga befolkningens andel av hela landets befolkning. Ett eller flera kompetenscentrum kan dessutom beviljas ett särskilt statsunderstöd för genomförande av en sådan riksomfattande specialuppgift som avses i 2 § 2 mom. eller någon annan riksomfattande specialuppgift.

Om de inbördes vägda koefficienterna för grunderna för bestämmandet av statsunderstödet, andelen statsunderstöd till det svenskspråkiga kompetenscentrumet samt andelen särskilt statsunderstöd bestäms närmare genom förordning av statsrådet.

Tidigare betalades 0,75 procent av det totala beloppet av statsunderstöd i form av särskilt statsunderstöd till de österbottniska landskapens kompetenscentrum inom det sociala området för upprättande av nordiska samarbetsnätverk för samtliga kompetenscentrums bruk. Enligt regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området och till lag om upphävande av 52 § socialvårdslagen beviljades ett särskilt anslag för beaktandet av den samiskspråkiga befolkningen samt för skapandet av ett nordiskt samarbetsnätverk (RP 154/2001 rd, s. 20). Lagen och statsrådets förordning om kompetenscentrumverksamhet inom det sociala området trädde i kraft den 1 januari 2002. Således är det motiverat att särskilt statsunderstöd inte längre ska betalas för skapandet av ett nordiskt samarbetsnätverk. Eftersom det totala beloppet av statsunderstöd dessutom är litet, anses det inte vara nödvändigt att spjälka upp det.

Paragrafens rubrik ändras också så att den i högre grad motsvarar innehållet i paragrafen och bemyndigandet att utfärda förordningar.

Denna förordning avses träda i kraft den 1 juli 2025.

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna ändring av förordningen får vidtas innan den träder i kraft. Sådana åtgärder kan utgöras av till exempel beredning och upprättande av grundavtal om nya kompetenscentrum inom det sociala området.